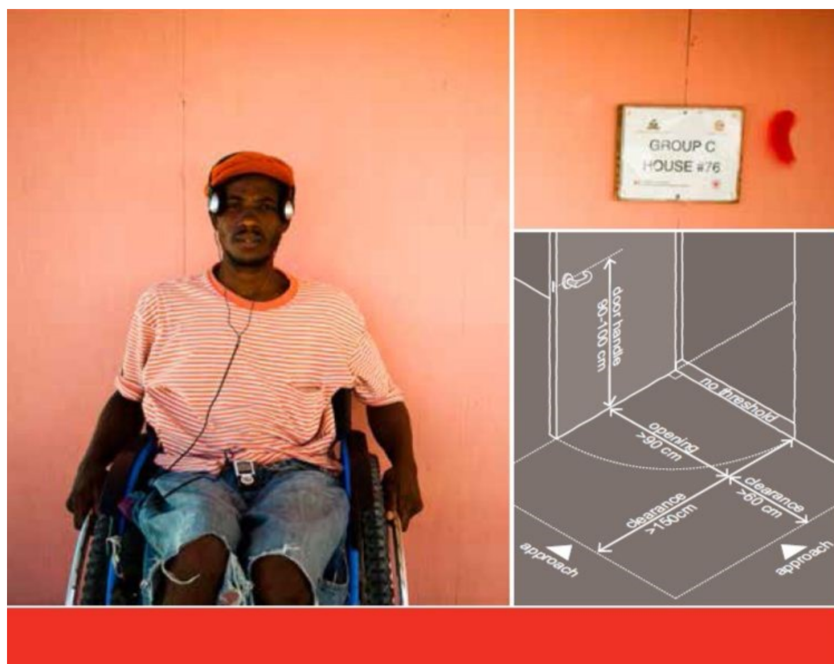
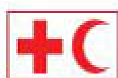

सबै एउटै छानामुनि

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

International Federation
of Red Cross and Red Crescent Societies

www.ifrc.org Saving lives, changing minds.

In partnership with

Document Disclaimer

Publisher Information

सबै एउटै छानामुनि

1258600 03/2015 E 400

P.O. Box 303

CH-1211 Geneva 19 Switzerland

Tel: +41 22 730 42 22

Fax: +41 22 733 03 95

E-mail: secretariat@ifrc.org

Web site: www.ifrc.org

Information About Publisher-

Red Cross

सबै एउटै छानामुनि

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) is the world's largest volunteer-based humanitarian network, reaching 180 million people each year through our 189 member National Societies. Together, we act before, during and after disasters and health emergencies to meet the needs and improve the lives of vulnerable people. We do so with impartiality as to nationality, race, gender, religious beliefs, class and political opinions. Guided by Strategy 2020 – our collective plan of action to tackle the major humanitarian and

development challenges of this decade – we are committed to 'saving lives and changing minds'. Our strength lies in our volunteer network, our community-based expertise and our independence and neutrality. We work to improve humanitarian standards, as partners in development and in response to disasters. We persuade decisionmakers to act at all times in the interests of vulnerable people. The result: we enable healthy and safe communities, reduce vulnerabilities, strengthen resilience and foster a culture of peace around the world.

विषय सूची

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

संक्षेप

मानवीय सहायताका काममा अधिकारमुखी अवधारणालाई बढावा दिने कुराको अवलम्बन गरिएको भए पनि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले बारम्बार विभेद र उपेक्षा भोगिरहेका छन् । विगतका तीन दशक यता अपाङ्गताको मुद्दामा चेतना र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले नै सञ्चालन गरेका संस्थाहरूको स्थापना र विस्तारमा बृद्धि भएको छ ।

यो बढ्दो चेतनाभित्र आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सामना गरेका अवरोध पहिचान गर्ने र न्यूनीकरण गर्ने व्यावहारिक उपाय पनि आवद्ध हुनुपर्छ ।

मानवीय कामको बारेमा सूचित गर्न र समावेशी तथा लचिलो समुदाय निर्माण गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिका आफ्नै संस्थाहरूको क्षमताको विकास र प्रयोग गर्नुपर्छ ।

"सबै एउटै छानो मुनि" ले मानवीय संस्थाहरूले तिनका सेल्टर र बसोबास कार्यक्रमहरूमा सुनिश्चित गर्ने पहुँच र समावेशीकरणको तरिकालाई रूपान्तरण गर्न चाहन्छ । यो सन २०१३ बाट सी.बी.एम., ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनल, आइ.एफ.आर.सी.को सहकार्यमा सुरू भएको प्रक्रियाको परिणाम हो ।

खण्ड क : विपद् व्यवस्थापनको चरणमा समावेशीकरण

- पूर्वतयारीको चरणमा अपाङ्गतासँग सम्बन्धित सञ्जालहरूलाई सबल बनाउने ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिका क्षमता र आकस्मिकताका अवस्थामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सामना गर्नुपर्ने अवरोधको पहिचान गर्ने ।
- लक्षित र समावेशी पूर्व सावधानी प्रणालीको व्यवस्थापन र योजना निर्माणमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहभागी गराउने ।
- विपद्को बेला मानिसहरूलाई सुरक्षित राख्न बनाइएका ठाउँहरू अपाङ्गता मैत्री छन् भन्ने सुनिश्चित गर्ने ।
- अपाङ्गताको मुद्दालाई आकस्मिकताको सुरूवातको बेलाबाटै सम्बोधन गर्ने ।
- नदेखिनुलाई सम्भावित उपेक्षाको सङ्केत हो भन्ने कुरामा ध्यान दिने ।
- सेल्टर र बसोबासको व्यवस्थापनमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका आवश्यकताका बारेमा उनीहरूसँगै परामर्श गर्ने ।
- पुन:प्राप्ती (recovery) का काममा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संस्थालाई सहभागी गराउने ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सेल्टरको ढाँचा निर्माणमा प्रभाव पार्न सक्छन् र उनीहरू पुन:निर्माणका प्रयासमा सहभागी हुन सक्छन् भन्ने कुरा सुनिश्चित गर्ने ।
- पुन:प्राप्तिको चरणमा back safer बनाउने र पहुँचयुक्त बनाउने ।

खण्ड ख : सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापनको लागि प्राविधिक मार्गदर्शन

- नयाँ योजनाबद्ध बसोबास व्यवस्थापनमा मानव निर्मित अवरोधलाई हटाउने ।
- बसोबास व्यवस्थापन गरिएका ठाउँहरू र सामूहिक केन्द्रमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सुरक्षा र पहुँचलाई रोक्ने अवरोधलाई हटाउने ।
- पाल ढुवानी गर्न, टाँग्न वा जडान गर्न र मर्मत सम्भार गर्न सघाउने ।
- परामर्श र सहभागितामार्फत अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि पहुँच भएका सङ्क्रमणकालीन वा स्थायी सेल्टर उपलब्ध गराउने ।
- विद्यमान संरचनामा पहुँच अनुकूलता प्रदान गर्ने ।
- राहत वितरण गर्ने स्थानहरूमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि स्वयंसेवक र प्राथमिकता पङ्क्तिको व्यवस्था गराउने ।
- आकस्मिकताको अवस्थामा उपलब्ध गराइने घरायसी सामग्रीको समूह (emergency household kits) मा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई चाहिने थप कुराहरू समावेश गर्ने ।
- सेल्टर किट र सेल्टर सहयोगी चिजहरू (shelter support items) को प्रयोगको लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि तालिम र प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने ।

खण्ड ग : सहभागिता र समान अवसर प्रवर्धन

- बहु पहुँच ढाँचामा सूचना उपलब्ध गराउने ।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू समावेश हुनेगरी बैठक आयोजना गर्ने ।
- अनुगमन र पृष्ठपोषण संयन्त्रमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई समावेश गराउने तथा पहिचान गरिएका अवरोधको फलोअप गर्ने ।
- भाडामा उपलब्ध गराउने आवासको पहुँचमा ध्यान दिने ।
- कुनै परिवारको शरणमा रहने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहयोग गर्ने ।
- "कामको लागि नगद" कार्यक्रम तयार गर्दा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको क्षमता अनुकूल तयार गर्ने ।
- व्यक्तिगत पहुँचयुक्त सेल्टरको लागि नगद अनुदान दिने ।
- भौचर, उपकरण र निर्देशन विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि पहुँचमा छन् भन्ने सुनिश्चित गर्ने ।

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

हाम्रो भनाइ

मानवीय कार्यमा सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन परिचित शब्दावली हुन् जुन पर्याप्त आवासको अधिकार अन्तर्गत पर्दछन् । हरेक मानिसलाई पर्याप्त आवासको अधिकार छ र यस अधिकारलाई अन्तर्राष्ट्रिय कानुनले समेत स्वीकार गरिसकेको छ । कानुनले पर्याप्त आवास भन्नाले हावापानी एवं संरचनागत जोखिम तथा खतराबाट स्वास्थ्यमा हुने असरबाट बचाउनु र अति आवश्यकीय सेवा सुविधा तथा उपयुक्ततामा पहुँच हुनु हो भनी परिभाषित गरेको छ । अझ यसमा समावेश हुने अर्को मुख्य सर्त भनेको आवाससँग सम्बन्धित भौतिक स्थान प्रभावित व्यक्तिहरूका लागि प्रयोग गर्न सजिलो र पहुँच हुनु हो । यद्दपी एकदमै राम्रा प्रयास हुँदाहुँदै पनि विपद्पश्चात खास मापदण्डमा आधारित रहेर प्रभावित समुदायलाई प्रदान गर्न तयार गरिएका सेल्टर र बसोबासका सुविधा अपाङ्गता भएका व्यक्ति, ज्येष्ठ नागरिक तथा यस्ता सेल्टर र आवासमा बस्ने अन्य मानिसहरूले सामना गर्नुपर्ने अवरोध पर्याप्तरूपमा सम्बोधन नगरी परिवर्तन गर्न नसकिने गरी तयार (invariably designed) गरिन्छन् ।

विश्व स्वास्थ्य संगठनको अनुमानअनुसार संसारका १५ प्रतिशत मानिस कुनै न कुनै प्रकारका अपाङ्गताबाट प्रभावित छन् । हेल्पएज इन्टरनेशनलको प्रतिवेदनअनुसार संसारमा ६० वर्षभन्दा बढी उमेरका मानिसहरूको जनसंख्या १२ प्रतिशत छ र यो संख्या आगामी सन् २०५० सम्ममा बृद्धि भएर २० प्रतिशत पुग्नेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी महासन्धिले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई आकस्मिक वा विपद् र जोखिमका अवस्था लगायत जीवनका हरेक पक्षमा समावेशीकरण गर्नुपर्ने कुरामा जोड दिएको छ । त्यसैले अब समयमै सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी सहायतामा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र ज्येष्ठ नागरिकहरूका विशेष आवश्यकताको पर्याप्त सम्बोधनलाई सुनिश्चित गर्नुपर्छ । "सबै एउटै छानो मुनि" को लक्ष्य विपद्को अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापनका लागि प्राविधिक मार्गदर्शन प्रदान गरी राम्रा प्रयास र यसको व्यवहारिक

कार्यान्वयनको बीचमा रहेको खाडल (Gaps)मा सेतुको काम गर्नु हो ।

तीनवटा संस्थाहरू- आइ.एफ.आर.सी., ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनल र सी.बी.एम., जोसँग विपद् पश्चातका अवस्थामा जोखिममा रहेका र समस्यामा परेका समूहको आवश्यकतालाई सम्बोधन गरेको वस्तुगत अनुभव छ, यी तीनवटै संस्था मिलेर निर्माण गरेको यस पुस्तकले यी संस्था तथा अन्य सङ्घसंस्थाहरूमा प्रयोगमा रहेका मार्गदर्शन र यसैगरी अरू सम्बन्धित राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड एवं पेशागत विज्ञतालाई समेटेको छ । प्रस्तुत सामग्री मानवीय कार्य गर्दा सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापनको योजना निर्माण तथा कार्यान्वयनलाई पूर्णरूपमा समावेशी बनाउन आवश्यक जानकारी दिने मुख्य सन्दर्भ सामग्री बन्नेछ भन्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

गरहम साउन्डरस

प्रमुख, सेल्टर तथा सेटलमेन्ट विभाग

रेडक्रस तथा रेडक्रिसेन्ट सोसाइटी, अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

Benoit Aurenche

Basic Need Technical Advisor

Handicap International

Valerie Scherrer

Director, Emergency Response Unit

CBM

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

परिचय

प्राकृतिक विपद् र आकस्मिक अवस्थामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूप्रति अपनाउनुपर्ने दायित्वका बारेमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी महासन्धिमा स्पष्ट रूपमा व्याख्या गरिएको छ । यसको बाबजुद पनि सरकारी निकाय र मानवीय कार्य गर्ने संस्था विपद्का लागि पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य (response)का गतिविधि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई पर्याप्तरूपमा समावेश गराउन असफल रहेका छन् ।

विद्यमान मार्गदर्शनको पुनरावलोकन (सीवीएम, ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनल र अरू संस्थाहरूले गरेको), राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डको पालना एवं तुलना र लेखक तथा पुनरावलोकनकर्ताको व्यक्तिगत अनुभवका आधारमा सिफारिस तयार गरिएको हो ।

यस दस्तावेजको क्षेत्र

यो दस्तावेज मानवीय संकटको बेला गरिने सेल्टर र बसोबासको सहयोगमा केन्द्रित छ । यसलाई तीन चरणमा विभाजन गरिएको छ : पूर्वतयारी, आकस्मिक प्रतिकार्य र शीघ्र पुन:प्राप्ती (Early Recovery)

यस सन्दर्भमा सेल्टर सहयोगअन्तर्गत आकस्मिक सेल्टरका लागि चाहिने उपकरण र सामग्री, घरचलाउन चाहिने सामग्री र पालको वितरण, सेल्टरको सङ्क्रमणकालीन समाधान तथा सेल्टर सबैको लागि पहुँचसमेत हुनेगरी बनाउन चाहिने प्राविधिक तथा व्यावहारिक सहयोग पर्छन् ।

बसोबास व्यवस्थापनअन्तर्गत अस्थायी बसोबास (क्याम्प)को योजना र स्तरोन्नतिसम्बन्धी

मार्गदर्शन, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि दैनिक आवागमनको लागि चाहिने सहयोग, समुदायमा सेल्टर र उपलब्ध सेवाको बीचमा गर्नुपर्ने आवागमनको लागि चाहिने सहयोग पर्छन् ।

लक्षित समूह

यस दस्तावेजको मुख्य लक्षित समूह रेडक्रस र रेडक्रिसेन्ट आन्दोलनका राष्ट्रिय सोसाइटीअन्तर्गतका कर्मचारी र स्वयंसेवक हुन् । भाग "क" मा उनीहरूका लागि सम्बन्धित मार्गदर्शन छन्, तर सबै सिफारिस विषयवस्तुसँग सम्बन्धित र बुझ्न सकिने हुनुपर्छ भनी तिनीहरूलाई उदाहरणसहित प्रस्तुत गरिएको छ ।

कार्यक्रम व्यवस्थापक र निर्णयकर्ताहरू पनि यसका लक्षित समूह हुन्, खास गरेर क१.१. , क.२.१., क.३.१. र खण्ड "ग" का लागि । सेल्टर विशेषज्ञहरूका लागि भने भाग "ख" सम्बन्धित छ ।

यो दस्तावेजको आधारमा तालिम मोड्यूलको समूह तयार गरिएको छ । जसमा माथि उल्लेखित तीन समूहमध्ये प्रत्येकको लागि सामान्य परिचय र लक्षित सत्र समावेश छन् ।

यस दस्ताबेजको प्रयोग कसरी गर्ने ?

यस दस्तावेजका भाग तथा अध्याय अलग्गै अलग्गै स्वतन्त्र रूपमा पढ्न र उपयोग गर्न सकिन्छ, तर तपाईंले अगाडि अध्ययन गर्नको लागि विभिन्न भागहरूको बीचमा सन्दर्भसामग्री पाउनुहुनेछ । केही मुख्य शब्दावली र अवधारणालाई तलका पानाहरूमा व्याख्या गरिने छ ।

हरेक अध्याय र भागको सुरूमा तपाईंले यसमा संलग्न विषयवस्तुको संक्षेप पाउनुहुनेछ ।

हरेक अध्यायको अन्त्यमा ध्यान पुर्याउनुपर्ने मुख्य सवालको निम्ति एउटा रूजु सूची समावेश गरिएको छ ।

दस्तावेजको अन्त्यमा छोटकरी शब्दावलीको व्याख्यालगायत अनुसूचीको समूह पाउन सकिनेछ ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

परिभाषा

अपाङ्गता

कुनै कारणले दीर्घकालीन शारीरिक, मानसिक, बौद्धिक वा इन्द्रीय जन्य क्षति वा विचलन भएकालाई अपाङ्गता भएका व्यक्ति भनीन्छ । उनीहरू विभिन्न अवरोधसँग अन्तरक्रिया गर्दा समाजमा अन्य सरह समान आधारमा पूर्ण र प्रभावकारी रूपमा सहभागी हुन पाएका हुँदैनन् ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसँघको महासन्धि २००६ (भाव अनुवाद)

यस दस्तावेजभरि नै अपाङ्गता भएका व्यक्ति भन्नाले अपाङ्गता भएका केटाकेटी, महिला र पुरूष सबै बुझ्नुपर्छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था (डी.पी.ओ.)

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू आफैले सञ्चालन र नियन्त्रण गरेका संस्था डी. पी. ओ. हुन् । यी संस्थाले सार्वजनिक जीवनमा चेतना जगाउने र सेवामा पहुँच पुर्‍याउने काम गरिरहेका छन् । सबै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू डीपीओका सदस्य हुँदैनन्, तर आकस्मिकको अवस्थामा आवश्यकता पहिचान गरी सम्बोधन गर्नमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्न सक्छन् ।

क्षति (विचलन)

क्षति वा विचलन अपाङ्गताको एउटा भाग हो जसले हात खुट्टा, शरीरका अङ्ग, संरचना र मानसिक कार्यमा भएको आंशिक वा पूर्ण नोक्सानीलाई जनाउँछ । अपाङ्गताका अरू भागहरूमा क्रियाकलापमा सीमित र सहभागितामा अवरोध पर्दछन् । (विश्व स्वास्थ्य संगठन)

समावेशीकरण

समावेशीकरण भनेको समुदायस्तरका कार्यक्रमहरू बनाउने अधिकारमा आधारित अवधारणा हो जसले आधारभूत सेवामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समान पहुँच, त्यस्ता सेवाको निर्माण र कार्यान्वयनमा समान आवाज सुनिश्चित गर्ने लक्ष्य लिएको हुन्छ ।

यस दस्तावेजमा प्रस्तुत गरिएका धेरैजसो सिफारिस विद्यमान शारीरिक र इन्द्रीयसम्बन्धी अपाङ्गता केन्द्रीत सन्दर्भ सामग्रीमा आधारित छन् । सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित प्रतिकार्यमा मानसिक अपाङ्गता र बौद्धिक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समावेशीको लागि थप उपाय आवश्यक छ ।

सेल्टर

"व्यक्तिहरूलाई आफ्नो गोपनीयता र आत्मसम्मानका साथ बस्नयोग्य हुनेगरी सुरक्षित र स्वस्थ वातावरणमा निश्चित स्थान ओगटेर वा घेरेर बनाइएको बस्ने ठाउँ ।"

आकस्मिक सेल्टर सहयोग भन्नाले " द्रुत प्रतिकार्य समाधान जस्तै पाल, विद्युत रोधक सामग्री तथा अरू अस्थायी आकस्मिक सेल्टर सामाधान र सेल्टरसँग सम्बन्धित गैरखाद्य वस्तुहरू लगायत विपद् प्रभावित व्यक्तिको जीवन रक्षा सुनिश्चित गर्न जरूरी आधारभूत र तात्कालिक सेल्टरको आवश्यकताहरूको व्यवस्था हो ।"

आइएफआरसी र ओचाबीच भएको समझदारी

सेल्टर व्यवस्थापन केवल निर्माण होइन यो प्रकृया हो । विपद पश्चात सेल्टरको आवश्यकता पूरा गर्ने कामलाई प्रभावित घरपरिवारले विभिन्न सामग्रीहरूको उपयोग गरी प्राविधिक, आर्थिक र समाजिक सहयोगमा गरिएको सेल्टर व्यवस्थापनको प्रकृयाको रूपमा हेरिनुपर्छ ।

आइएफआरसी सेल्टर र बसोबास इकाई

बसोबास व्यवस्थापन

"निश्चित स्थान ओगटेर रहेको समुदाय जहाँ व्यक्ति र समूहलाई आफ्नो गोपनीयता र आत्मसम्मानका साथ रहन बस्न स्वस्थ र सुरक्षित वातावरणमा प्राप्त हुन्छ ।“

बसोबासको योजनाबद्ध वा स्वतस्फूर्त पनि हुनसक्छ ।

"बसोबास" र "शिविर" एकअर्कामा अदलबदल गर्न सकिने शब्दावली हुन्, तर पहिलोले पछिल्लोलाई निकै विस्थापित गरिसकेको छ । सम्भवत "शरणार्थी शिविर" ले बाह्य सहयोगको भरमा चल्ने भन्ने कुरालाई सङ्केत गर्ने र "बसोबास" ले स्वनिर्भर तथा क्रियाशील समुदायलाई संकेत गर्ने भएकोले यसो भएको हुनसक्छ ।

दयनीयता वा अत्याधिक जोखिमको अवस्था

"प्राकृतिक वा मानवजन्य विपद् वा खतराको प्रभावलाई सहन गर्ने, पूर्वानुमान गर्ने, पुन:प्राप्ती गर्नसक्ने क्षमताको रूपमा व्यक्ति वा समूहको चरित्र रहन्छ ।"-आइ.एफ.आर.सी.

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

तालिका १ . अवरोधसम्बन्धी अवधारणा

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समान सहभागिता र अवसर प्राप्तिमा रोकावट सिर्जना गर्न हाम्रा वरिपरी विभिन्न प्रकारका अवरोध छन् सक्छन् । यीमध्ये केही अवरोध पहिले नै विद्यमान रहेका छन् भने केही विपद्को अवस्थाले सिर्जना हुन्छन् र जसले नयाँ अपाङ्गतालाई पनि ल्याउनसक्छ ।

भौतिक अवरोध

भौतिक अवरोध प्राकृतिक र मानव निर्मित हुन सक्छन् र यसको सूचि निकै लामो छ । सामान्य मानव निर्मित अवरोधमा भर्याङ, साँघुरा ढोका, सतह परिवर्तन र थ्रेसहोल्ड, पहुँच प्राप्त गर्न नसकिने सार्वजनिक सवारी साधन, पहुँचयुक्त सार्वजनिक शौचालयको अभाव आदि ।

भूकम्प र बाढी जस्ता विपद्ले नयाँ भौतिक अवरोध सिर्जना गर्छ ।

सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित हस्तक्षेपभित्रै पनि अवरोध हुनसक्छ । जस्तै: सेल्टर वा शौचालयको प्रवेशद्वारमा रहने खुड्किला, सूचनाको पहुँच र सबै प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले उपयोग गर्न नसक्ने सामग्री आदि ।

सूचनामा अवरोध

सूचनालाई सबैका लागि पहुँच पुग्ने गरी उपलब्ध गराइँदैन भने सूचना र सञ्चारमा अवरोध

हुन्छ । यस्ता प्रकारका अवरोध अदृश्य हुन सक्छन्, तर यस्ता अवरोध कम छैनन् । यस्ता अवरोधले इन्द्रीयजन्य अपाङ्गता रहेका धेरै ठूलो सङ्ख्यामा मानिसहरूलाई अलग्याएको छ ।

विपद्को पूर्व चेतावनी प्रणाली, मानिसहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने कुरा, राहत सञ्चालन र अनुदान सहयोगमा पहुँच स्थापित गर्ने सबै अवस्थामा सूचनाले ठूलो फरक पार्न सक्छ ।

अधिकांश अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू आफूलाई हेरचाह गर्ने व्यक्ति र सूचनामा पहुँचको लागि सहयोगी सञ्जालसँग निर्भर हुन्छन् । तसर्थ विपद्को कारणले भत्किएका सूचना र सञ्चारका सञ्जालहरूको पुन:स्थापना र प्रतिस्थापनलाई उच्च प्राथमिकतामा राखिनुपर्छ ।

यस दस्तावेजमा गरिएका सिफारिस अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले विपद् वा आकस्मिकताका अवस्थामा सेल्टर र बसोबासमा सामना गर्नुपरेका अवरोधका आधारमा गरिएका छन् तर यी सिफारिस पहुँचसम्बन्धी राष्ट्रिय मापदण्ड र पूर्वतयारीका योजनाको निर्माणमा पनि काम लाग्छन् ।

दृष्टिकोणजन्य अवरोध

हुन त अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूप्रतिको नकारात्मक दृष्टिकोणमा परिवर्तन सुरू भएको छ, तैपनि अझै यस्ता कुराहरू अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पूर्ण र प्रभावकारी सहभागिताका मुख्य अवरोध हुन् ।

यस्ता नकारात्मक दृष्टिकोण समाजका हरेक तहदेखि नीति निर्मातासम्म र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैर सरकारी संस्थाहरूमा समेत व्याप्त छ ।

समुदायका सबै सदस्यहरूलाई सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित गतिविधिहरूमा संलग्न गराएर यस्ता अवधारणालाई चुनौति दिन सकिने सम्भावना छ । सहभागितामा रहेका दृष्टिकोणजन्य अवरोधलाई सम्बोधन गर्नु र तोड्नु अपाङ्गतालाई कम गर्ने एउटा उपाय हो ।

संस्थागत अवरोधहरू

संस्थागत अवरोधहरू भन्नाले त्यस्ता संस्थागत प्रक्रिया र नीतिहरू हुन् जसले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई विभेद गर्छ । राष्ट्रिय सोसाइटीहरू र मानवीय कार्य गर्ने निकायहरूको सन्दर्भमा भन्नुपर्दा संस्थागत विभिन्न अभ्यासहरूलाई भन्न सकिन्छ । (जस्तै कर्मचारी छनौट नीति जुन अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि लचिला र सहज छैनन् जसले उनीहरूलाई अलग्याएको छ)

यस दस्तावेजमा हामी मुख्य रूपमा विपद् व्यवस्थापनका विभिन्न चरणहरूमा हुने सेल्टर र बसोबासको काममा हुने भौतिक तथा सूचनासँग सम्बन्धित अवरोधहरूमा केन्द्रित हुन्छौं र मानवीय कार्यकर्ताहरूलाई यस्ता र अन्य अवरोधलाई सकेसम्म सम्बोधन गर्ने गरी मार्गदर्शन प्रदान गर्छौं ।

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

तालिका २ . पहुँचको अवधारणा

पहुँच : विशेषण – प्राप्त गर्न, प्रवेश गर्न, प्रयोग गर्न र बुझ्न सहज ।

यस क्रममा जब हामीले स्थान बनाउने र डिजाइन गर्छौं त्यतिबेला पहुँचका चारवटा तहमा ध्यान दिनुपर्छ ।

क्षेत्र, स्थल वा सेल्टरमा कसरी पुग्ने ?

सेल्टर र समुदायमा उपलब्ध विभिन्न सेवा तथा सार्वजनिक स्थानका बीचमा पुहुँच सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

यसो गर्दा सेल्टर र बसोबास दुवैको डिजाइनमा असर पार्छ र भौतिक अवरोध हटाउन र पर्याप्त सङ्केत र प्रकाशको व्यवस्था आवश्यक हुन्छ ।

सेल्टर र यसका भागमा कसरी प्रवेश गर्ने ?

सेल्टर तयार भइसकेपछि अपाङ्गता भएका व्यक्ति लगायत सबैको त्यसमा सहज पहुँच हुनुपर्छ ।

र्‍याम्प, समात्ने बार र ह्वीलचियर सहजै पस्न सक्ने गरी पस्ने ढोका चौडा बनाएर पहुँच प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

यिनै कुरा बसोबास, स्वास्थ्य, शिक्षा, संरक्षण, दर्ताका साथै पानीको धारा, शौचालय र सरसफाइसम्बन्धी सुविधामा पनि लागू हुन्छन् ।

कुनै पनि आकस्मिक प्रतिकार्यसम्बन्धी कार्यक्रमहरूको डिजाइन, कार्यान्वयन र व्यवस्थापन गर्दा त्यसलाई वातावरणसँग अपाङ्ता भएका व्यक्तिहरूले कसरी अन्तरक्रिया गर्छन् भन्ने कुरामा ध्यान दिनु महत्वपूर्ण हुन्छ । यसलाई क्षेत्रीय तहमा यातायातदेखि लिएर सानोस्तरका घरायसी कामसम्म, बसोबासमा पहुँचदेखि व्यक्तिगत सेल्टरसम्म हेरिन्छ ।

सेल्टर र यसका सुविधा कसरी प्रयोग गर्ने

सेल्टरमा ठाउँहरूको प्रयोगलाई सम्बोधन गर्दा व्यक्तिको निजीपन वा गोपनीयता, सुरक्षा र पहुँच प्रदान गर्ने कुरामा ध्यान दिइनुपर्दछ ।

सेल्टरमा स्थानको उपयोग कसरी गरिन्छ भन्ने बारेमा बुझ्न तपाईंले सम्बन्धित प्रयोगकर्तासँग परामर्श गरी मानिसका दैनिक जीवनका विभिन्न पक्षलाई हेर्नुपर्छ । जस्तैः झ्याल कसरी खोल्ने र लगाउने, ओछ्याउने गुन्द्री वा सुकुल, ओढ्ने लुगा, शौचालयको डिजाइन, खाना पकाउने ठाउँ, स्वास्थ्य सुविधा जस्ता मुख्य समान र थप आवश्यकतालाई मिलाएर राख्ने तरिका, थप आवश्यकता ।

सूचना र प्रशिक्षण कसरी लिने

सबै कुरा सम्बोधन गर्दागर्दै पनि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई प्राविधिक प्रशिक्षण र सूचनामा सहभागी गराइएन भने पहुँचको वातावरण बनाउने शृङ्खला भङ्ग हुन्छ । यसअन्तर्गत मर्मत सम्भारका मुद्दा लगायत गुनासा र पृष्ठपोषणका लागि कोसँग सम्पर्क राख्ने भन्ने बारेमा हुने सार्वजनिक बैठक तथा छलफलमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता हुनपर्छ ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

तालिका ३. सञ्चारका तरिकाहरू

तल तपाईँले विभिन्न सञ्चारका तरिका र तिनीहरू विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि कसरी उपयुक्त छन् भन्ने बारेमा उदाहरण पाउनुहुनेछ ।

श्रव्य सङ्केत

उदाहरण : घण्टी, आल्राम, साइरन, रेडियो, ढोल, लाउडस्पिकरबाट दिने सूचना ।

यो दृष्टिविहीन व्यक्तिहरूका लागि उत्तम हो र अरूलाई पनि उपयोगी हुन्छ ।

यो कुरा मानिसलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने काममा कसरी प्रतिक्रिया दिने र सहयोग गर्ने भन्ने बारेमा दिइने तालिममा पनि समेट्नुपर्छ ।

दृश्य सङ्केत

उदाहरण : झण्डा, निभ्दै बल्दै गर्ने बत्ति ।

यो सुनाइसम्बन्धी समस्या भएका व्यक्तिहरूका लागि उत्तम हो र दृष्टिसम्बन्धी समस्या भएका व्यक्ति बाहेक अरूलाई पनि उपयोगी हुन्छ ।

तसर्थ आकस्मिकको अवस्थामा हतारमा दिइने पूर्व चेतावनीमा श्रव्य र दृश्य दुवै एकसाथ रूपमा भएको सङ्केत उपयुक्त हुन्छन् । (जस्तै; आगलागीको बेला दिइने आल्राम)

सङ्केत र हाउभाउ

उदाहरण : साङ्केतिक भाषा र शारीरिक हाउभाउ

अन्य सञ्चारका तरिका प्रभावकारी हुन सकेनन् भने यो तरिका अपनाउन सम्भव छ । यसलाई मानिसलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने काममा कसरी प्रतिक्रिया दिने र सहयोग गर्ने भन्ने बारेमा दिइने तालिममा पनि समेट्नुपर्छ ।

सुन्नमा समस्या हुने व्यक्तिले कुनै प्रकारको साङ्केतिक भाषाको (स्थानीय होस् वा राष्ट्रिय) प्रयोग गरी सञ्चार गर्न सक्छन् कि भनी लेखाजोखा गर्नुहोस् ।

मुद्रण गरिएका वा छापिएका सामग्री

उदाहरण : पोष्टर, लिफलेट र तस्वीर ।

यस्ता सामग्रीले दृष्टिविहीन वा देख्नमा समस्या हुने व्यक्तिहरूलाई भने अलग्याउँछ ।

सन्देशलाई सरल र छोटो रूपमा राख्नुहोस् र चित्रको प्रयोग गर्नुहोस् ।

सन्देशलाई सरल र छोटो रूपमा राख्नुहोस् र चित्रको प्रयोग गर्नुहोस् ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

कृतज्ञता

परियोजना समन्वयकर्ता : कोरिन ट्रेहरने (सेल्टर र बसोबास, रेडक्रस र रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीको अन्तर्राष्ट्रिय महासङ्घ)

मुख्य लेखक : भिदार ग्लेट्टे, डेभिड साका र भेलरी डरनाउडेट

यस मार्गनिर्देशिकाको पुनरावलोकन आइ.एफ.आर.सी., सी.बी.एम. र ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनलले संयुक्त सहकार्यमा गरेका हुन् । यस प्रक्रियामा महत्वपूर्ण योगदान पुर्याएका बेनोइट अउरेनचे (एच.आई.), अमन्दा मेकक्लेल्याण्ड (आइ.एफ.आर.सी.), भेलेरी चेरर (सी.बी.एम.)लाई पनि धन्यवाद छ ।

Davaajargal Baasansuren, Laure Boukabza, Cecilia Braedt, David Brown, Javier Cidón, Emma Delo, Siobhán Foran, Claire Holman, Hakan Karay, Jim Kennedy, Maria Kett, Dave Mather, Pablo Medina, Supriya Prabhu Mehta, Sonia Molina, Hugues Nouvellet, Patrick Oger, Sylvain Rouaud, Marjorie Soto Franco, Sandra d’Urzo र Antonella Vitale लाई विशेष धन्यवाद । उहाँहरू पुनरावलोकन प्रक्रियामा सँगसँगै सहभागी हुनुभएको थियो ।

Nazmul Bari, Anna Bjereld, Henri Bonnin, Marion Cézard, Emmanuelle Compingt, Pilar Chavez, Benjamin Dard, Geoffrey Guimberteau, Seki Hirano, Habibullah Mujadadi, Monica Noro, Emma Pettey, Anna Pont, Atif Sheikh, Nerea Thigo, Tushar Wali, Mark Wooding and Jake Zarins लगायत ती सबै व्यक्तित्वलाई थप धन्यवाद ।

उहाँहरूले अवस्था/घटना अध्ययन तयार गरेर पठाउनुका साथै महत्वपूर्ण सुझाव दिनुभएको थियो ।

अध्याय चित्र (पेज २०, ३७, ५०, ६६, ८२, ९७, ११२, १२८, १३६) : सिल्भा सेलेघिन
प्राविधिक तथा अन्य उदाहरण र चित्र : भिदार ग्लेट्टे ।

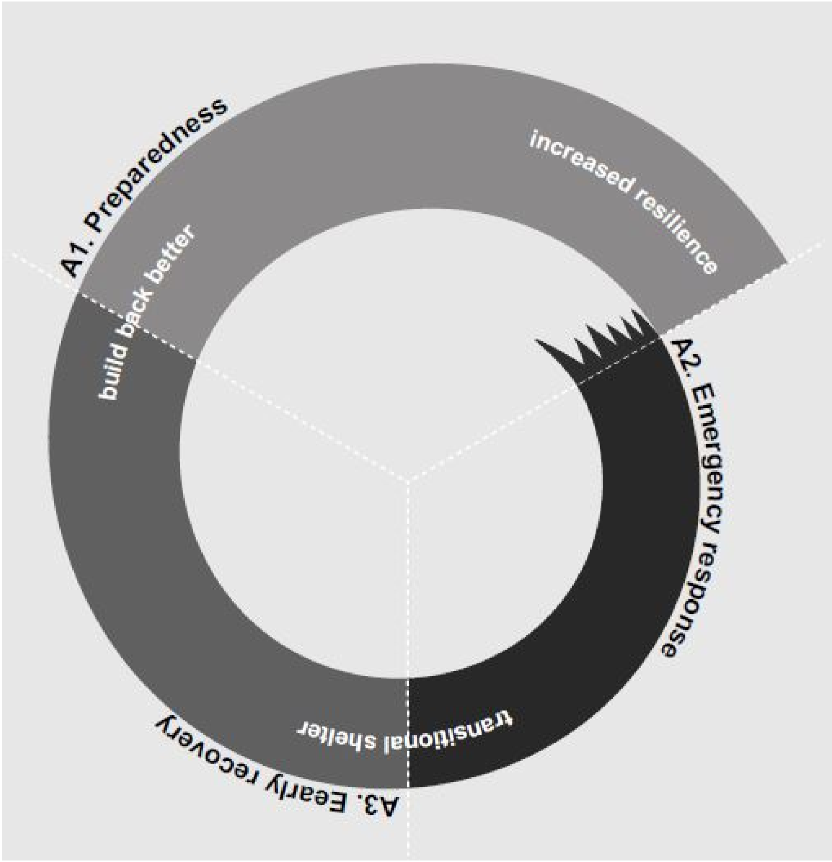
अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

खण्ड क

आकस्मिक व्यवस्थापनका चरणमा समावेशीकरण

खण्ड “क” तीन खण्डमा विभाजित छ र हरेक खण्ड विपद् व्यवस्थापनका विभिन्न चरणसँग सम्बन्धित छ ।

तपाईँ समस्या प्रतिकार्यमा संलग्न हुनुहुन्छ भने सिधै खण्ड क २ मा जानुहोस् र अरू पछि पढ्नुहोस् । तपाईँ पूर्वतयारीका क्रियाकलापमा संलग्न हुनुहुन्छ भने तपाईँले सबै खण्डहरू अध्ययन गर्नुपर्छ, तर यससँग सम्बन्धित मुख्य सुझाव भने खण्ड क १ मा छन् । खण्ड क ३ मा दिएका सिफारिस शीघ्र पुन:प्राप्तिका लागि उपयोगी हुन सक्छन् र विपद्भन्दा बाहेकका अवस्थामा पनि उपयोगी हुन्छ ।

यस खण्डमा समावेश विषयवस्तु

क १. पूर्व तयारी **(Preparedness)**

क १.१. पूर्वतयारी योजनामा अपाङ्गतासम्बन्धी जनचेतना

क १.२. VAC,PASSA र अरू लेखाजोखासम्बन्धी उपकरणमा समावेशीकरण

क १.३. लक्षित पूर्व चेतावनी र मानिसहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने प्रणाली

क १.४. पहुँच सेल्टरहरू

क २. आकस्मिक प्रतिकार्य **(Emergency Response)**

क २.१. आकस्मिक समन्वयमा अपाङ्गतासम्बन्धी सचेतना

क २.२. आकस्मिक आवश्यक्ता लेखाजोखामा समावेशीकरण

क २.३ आकस्मिक सेल्टर र बसोबास सहयोग

क ३. शीघ्र पुन:प्राप्ति **(Early Recovery)**

क ३.१. शीघ्र पुन:प्राप्तिसम्बन्धी समन्वयमा अपाङ्गतासम्बन्धी जनचेतना

क ३.२. विपद्पश्चातका आवश्यकता लेखाजोखामा समावेशीकरण

क ३.३. शीघ्र पुन:प्राप्तिमा सेल्टर र बसोबास सहयोग

विभिन्न प्रकारका सञ्चारका साधन उपयोग नगरेसम्म सुन्नमा समस्या हुने र अन्य इन्द्रीयसम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू पूर्व चेतावनी सन्देशबाट बञ्चित हुन्छन् । (क.१.३.)

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क१. पूर्वतयारी

यस खण्डमा सेल्टर र बसोबास क्षेत्रमा योजना एवं व्यावहारिक हस्तक्षेपमार्फत अपाङ्गता भएका व्यक्ति, राष्ट्रिय रेडक्रस सोसाइटी र रेडक्रिसेन्ट सोसाइटी समावेश भएर समुदायमा विपद्को पूर्वतयारी कसरी बढाउने भन्ने बारेमा सिफारिस गरिएका छन् । राष्ट्रिय सोसाइटीहरूले अधिकारीहरूलाई समावेशी पूर्वतयारी योजना बनाउन सहयोग गर्नुपर्छ र यस प्रक्रियामा अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा उनीहरूले सञ्चालन गरेका संस्थाहरूको मुख्य भूमिका छ भन्ने सुनिश्चित गर्नुपर्छ ।

यस खण्डमा समावेश गरिएका विषयवस्तु

आइएफआरसीको विपद् पूर्वतयारी नीतिले विपद्को अत्याधिक जोखिममा रहेका व्यक्ति र समुदायको पहिचान गर्ने तथा समुदायमा आधारित विपद् पूर्वतयारी रणनीतिलाई जनाउँछ । जसले विद्यमान संरचना, अभ्यास, सीप र विपद् सामना गर्ने संयन्त्रलाई जनाउँछ । यस नीतिमार्फत जोखिममा रहेका समुदायको विपद्को सामना गर्ने क्षमतामा सुधार गर्ने भनी

निर्देशित गरिएको छ ।

“……सहयोग गरिएको जनसंख्या विपद्को लागि तयारी र योजना निर्माणमा सहभागी हुनुपर्छ । सबै क्रियाकलाप र कार्यक्रमहरू लिङ्ग, पुस्ताका मुद्दा र जोखिममा रहेका समूहको आवश्यकताप्रति सम्वेदनशील हुनुपर्छ जस्तै अपाङ्गता भएका व्यक्ति”

Footnotes

१ विपद् पूर्वतयारी नीति आइएफआरसीको १२ औँ साधारणसभाले २६ अक्टुवर १९९९ मा अबलम्बन गरेको हो ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क १.१. पूर्वतयारी योजनामा अपाङ्गतासम्बन्धी जनचेतना

राष्ट्रिय पूर्वतयारी र भैपरी आउने योजना निर्माणमा राष्ट्रिय रेडक्रस सोसाइटी र रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीको केन्द्रीय भूमिका रहन्छ । विपद्का बेलामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू बढी जोखिममा पर्ने मध्येका समूह हुँदाहुँदै पनि योजना प्रक्रियामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूसँग ज्यादै कम परामर्श गर्ने गरिन्छ ।

अध्ययनहरूले देखाएअनुसार सन् २०११ मा जापानमा गएको सुनामी र भूकम्पका कारणले अरू मानिसहरूको तुलनामा अपाङ्गता भएका मानिसहरूको मृत्युदर दुगुना थियो ।[२]

१. अनुभवको नक्शाङ्कन - क. १.१.१

अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सेल्टर उपलब्ध गराएको वा उनीहरूसँग काम गरेको तपाईंको राष्ट्रिय सोसाइटी वा संस्थाको अनुभव र योसँग भएको विद्यमान क्षमता पहिचान गर्नुहोस् ।

२. सञ्जालीकरण - क. १.१.२

सम्बन्धित क्षेत्रमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग काम गरिरहेका सञ्जाल वा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सञ्चालन गरेका संस्थाहरूको नक्शाङ्कन गर्नुहोस् । यी संस्था र सञ्जाललाई समुदाय पूर्वतयारी योजना निर्माणसम्बन्धी गतिविधिमा मुख्य भूमिका निर्वाह गर्न कसरी सहयोग गर्न सक्नुहुन्छ पत्ता लगाउनुहोस् ।

मिश्रित र विवादग्रस्त अवस्था सिर्जना नहोस् भन्नको लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था र अपाङ्गता सञ्जालसँग भेट्नु पहिले विभिन्न क्षेत्रहरूसँग समन्वय गर्नुपर्दछ । पूर्व तयारीको चरणमा पनि आकस्मिकताको अवस्थामा निर्वाह गर्नुपर्ने स्पष्ट जिम्मेवारीहरूको तय गर्नुहोस् ।

"जोखिममा रहेका समूह" वा "विशेष आवश्यकता भएका व्यक्ति" जस्ता शब्दावली एकदमै जटिल हुने हुनाले यिनीहरूको प्रयोग गर्नु हुदैन।

३. विद्यमान योजनाको समीक्षा - क १.१.३

विद्यमान योजनाको एकसाथ पुनरावलोकन/समीक्षा गर्न सरकारी अधिकारीहरू (खास गरेर अपाङ्गता र पूर्वतयारीसँग सम्बन्धित) र अपाङ्गतासम्बन्धी सरोकारवालालाई निमन्त्रणा गर्नुहोस् । सेल्टर तथा बसोबासको पूर्वतयारीमा केन्द्रित हुने र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग सम्बन्धित विषयलाई जोड दिनुहोस् ।

४. राष्ट्रिय मापदण्ड - क १.१.४

संलग्न निकायहरूले राष्ट्रियस्तरमा पहुँच भएका डिजाइनहरूको लागि कानुन वा निर्देशिका छन् कि छैनन् पहिचान गर्नुहोस् ।[३] छैन भने यो पूर्वतयारी योजना निर्माण र लेखाजोखाको समावेशी प्रक्रियाको एउटा अपेक्षित उपलब्धि हुनसक्छ ।

५. जनचेतना विकास - क १.१.५

पूर्वतयारी योजनामा सार्वजनिक जनचेतना अभियान, प्रतिकार्य दलको तालिम र विपद् प्रतिकार्यको अभ्यास गर्ने कुरा समावेश गर्नुपर्छ । वृहत् सामुदायिक सचेतना PASSA र VCA को एउटा मुख्य उद्देश्य हुनुपर्छ । (हेर्नुहोस क१.२)

६. लेखाजोखा गर्ने उपकरण - क १.१.६

विपद् आवश्यकता लेखाजोखा फाराममा सेल्टर र अपाङ्गताको बारेमा प्रश्न समावेश गर्नुहोस् । यस फाराममा उल्लेख भएका विषयवस्तुको बारेमा अन्य संस्थाहरूसँग छलफल गर्नुहोस् । अपाङ्गतासँग सम्बन्धित विषयको अपाङ्गता फोकल प्वाइन्ट र सम्बन्धित संस्थाहरूसँग समीक्षा आयोजना गर्नुहोस् ।

विपद् जोखिम न्यूनीकरण दिवस, सन् २०१३ को अवसरमा प्रयोग गरिएको अपाङ्गता विषयसँग सम्बन्धित जनचेतना अभियानको सामग्री http://www.cruzroja.org/#!dird/c371 मा हेर्न सकिन्छ ।

क १.१ - घटना अध्ययन

राष्ट्रिय तथ्याङ्कअनुसार सन् २०१० मा हाइटीमा गएको भूकम्प पूर्व त्यहाँ ८,००,००० अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू थिए । सरकारी अनुमानअनुसार विपद्को कारण ३,००,००० घाइते भए । धेरैले दीर्घकालीन अपाङ्गताको अवस्थामा बाँच्नु परिरहेको छ ।[४]

ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनलले पहुँचसम्बन्धी मुद्दामा जनचेतना जगाउन र विपद् व्यवस्थापनमा नागरिक समाजको क्षमता विकास गर्ने द्रुत प्रतिकार्य संयन्त्र परियोजनाको पहल गर्यो ।

भूकम्पको अनुभववाट सिकेर पूर्वतयारीमा सुधार गर्न विपद् तथा जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय प्रणाली (SNGRD, जसको हाइटिइन रेडक्रस पनि एउटा भाग हो)ले पहुँचलाई साइट एण्ड इभ्याकुएसन सेन्टर म्यानेजमेन्टसम्बन्धी राष्ट्रिय नीतिमा समावेश गर्न चाह्यो ।

पुहुँचको बातावरण बनाउने र मानिसहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने पद्धति सम्बन्धमा ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनलले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समावेशीकरणको लागि राज्य सचिवको कार्यालय (BSEIPH) को स्वीकृति र सहकार्यमा तालिम एवं प्राविधिक सिफारिस प्रदान गर्‍यो ।

राष्ट्रिय पूर्वतयारीसम्बन्धी दस्तावजेहरूमा पहुँचका सम्बन्धमा विशेष उल्लेख गरिनुले काम गर्नलाई सहज बनाएको छ । परिणामस्वरूप विपद् पूर्व मानिसहरूलाई सुरक्षित राख्न बनाएका केन्द्रहरू (Evacuation centers)लाई स्तर उन्नति गरी पहुँचसम्बन्धी उच्च मापदण्ड अपनाइयो र यसमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सञ्चालन गरेका संस्थाहरूको संलग्नता बलियो रह्यो ।

यो पनि हेर्नुहोला

- SNGRD publication: Guide de Gestion des Abris d'Evacuation http://www.eshelter-cccmhaiti.info/jl/pdf/2013/Guide-Abris-Evacuation-2013-FR.pdf`
- BSEIPH publications: http://www.seiph.gouv.ht/category/publications/

Footnotes

[२]"Column 4: Mortality rate of people with disabilities in the Great East Japan Earthquake" from Annual Report on Government Measures for Persons with Disabilities (2012) Cabinet Office, Government of Japan. Retrieved from http://www8.cao.go.jp/shougai/english/annualreport/2012/index-pdf.html

[३]The Philippines Accessibility Law of 1983 (Batas Pambasa Bilang 344), for example, states that all buildings and infrastructure for public use must be fully accessible. The law includes minimum standards and clear penalties for non-compliance.

[४]Pan American Health Organization. 2010 Earthquake in Haiti: PAHO/WHO Situation Report on Health Activities Post Earthquake.

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क १.२. VCA, PASSA र अन्य सहभागितासम्बन्धी लेखाजोखा उपकरण

वल्नरएविलिटि कपासिटी अनालिसिस (VCA) र पार्टीसिपेटरी एप्रोच टु सेल्फ सेल्टर अवेयरनेस (PASSA) रेडक्रस सोसाइटी र रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीले बारम्बार उपयोग गर्ने उपकरण हुन् ।

उल्लेखित प्रत्येकमा सहभागितासम्बन्धी उपकरण र अवधारणाको समूह समावेश छन् । यस उपकरणले समुदायसँगै कर्मचारी र स्वयंसेवकलाई सक्षम बनाउँछ र सामान्य अवस्था र सेल्टरसँग सम्बन्धित विषयमा खतराको अवस्था, जोखिमको मात्रा, क्षमता र प्राथमिकताहरू पहिचान गर्छ । तल भिसीए र पीएएसएसएलाई अपाङ्गता समावेशी कसरी बनाउने भन्ने सम्बन्धमा खास सिफारिस प्राप्त गर्न सक्नुहुनेछ । [५]

ती सिफारिस अन्य समुदायमा आधारित लेखाजोखा र अवधारणामा पनि प्रयोग हुनसक्छन् । जस्तैः समुदायमा आधारित स्वास्थ्य र प्राथमिक उपचार (CBHAF) यस खण्डको अन्त्यमा रहेको Further Reading अन्तर्गत PASSA र VCA कसरी गर्ने भन्ने बारेमा सामान्य मार्गदर्शन पाउनुहुनेछ ।

१. समावेशी योजना निर्माण - क १.२.१

समुदायसँगको छलफलको सुरूवातदेखि अपाङ्गता भएका व्यक्ति र उनीहरूका सवालहरूलाई समावेश गराउन स्पष्ट प्रतिवद्धता जनाउनुपर्दछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिको क्षमतालाई

सहयोग पुर्याउनु अवरोध र जोखिमको मात्रालाई घटाउने मुख्य तत्व हो ।

२. सक्रिय सहभागिता - क १.२.२

VSCA र PASSA प्रक्रियामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था र स्वावलम्बी समूहलाई संलग्न गर्नु पर्दछ । उनीहरूले सूचनामा सहयोग गर्न, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहभागिताको लागि उत्प्रेरित गर्न र महत्वपूर्ण सुझाव दिन सक्छन् ।

३. तालिम - क १.२.३

स्वयंसेवक र कर्मचारीहरूका लागि तालिममा अपाङ्गतासम्बन्धी सवाल समावेश गर्नुहोस् । मुख्य सन्देशः

- आकस्मिकताको असरलाई बुझ्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग प्रत्यक्ष कुराकानी गर्नुहोस् ।
- विभिन्न ढाँचा र माध्यमको प्रयोग गरी सरल, स्पष्ट र सामञ्जस्यपूर्ण सन्देश प्रवाह गर्नुहोस् ।
- समुदायमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सामाजिक अवस्थाको बारेमा बुझ्नुहोस् ।

लेखाजोखालाई पूर्णरूपमा सहभागितामूलक बनाउन पर्याप्त समय दिनुहोस् । बहु ढाँचामा सूचना तयार गर्न, पहुँचसहितको बैठक बस्ने स्थान पाउन, यातायात व्यवस्था गर्न, घरघरमा पुग्न र अपाङ्गता सवालमा कर्मचारीलाई तालिम दिन केही बढी समय लाग्न सक्छ ।

४. लेखाजोखा उपकरण - क १.२.४

स्वयंसेवक र कर्मचारीहरूका लागि तालिममा अपाङ्गतासम्बन्धी सवाल समावेश गर्नुहोस् । मुख्य सन्देशः

प्रश्नावली र लेखाजोखा उपकरणलाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि पहुँचयुक्त बनाउने र अपाङ्गतासम्बन्धी तथा अवरोधसम्बन्धी प्रश्नहरू समावेश गर्ने कार्य गर्नुहोस् ।

उदाहरण :

- समुदायमा वा बसोबास क्षेत्रमा अवरोध पहिचान गर्न गरिने भ्रमण (transect walk)मा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई साथमा लिनुपर्दछ ।
- कुनै खास वर्गको अलग्गै समूह बनाउनुको सट्टा समुदायका विविध सदस्यहरू (बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, गर्भवति महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति आदि)को

समूह बनाउनुपर्दछ । यसले अवरोध र अनुभवलाई एकअर्कामा आदानप्रदान गर्न सक्छन् ।

- अन्तर्वार्ताको बेला विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता पहिचान गर्न र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सेल्टर र बसोबास गरिरहेका स्थानहरूमा दैनिक कामहरू गर्दा अनुभव गरिरहेका अवरोध थाहा पाउन प्रश्नहरू सोध्नु होस् ।

५. सूचना - क १.२.५

पहुँचयुक्त स्थानमा आयोजना गरिएको सूचना र सचेतनासँग सम्बन्धित बैठकमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई बोलाइने (सही समयमा) कुरा सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

६. गृह भेट/घरदैलो - क १.२.६

घरबाट बाहिर निस्कन नसक्ने अवस्थामा रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई उनीहरूका घरमै गएर भेट गर्नुहोस् । यसबाट उनीहरूका आवश्यकता लेखाजोखाको तथ्याङ्कमा प्रतिविम्बित हुन सक्नेछ ।

७. प्रतिवेदन - क. १.२.७

VCA र PASSA को प्रतिवेदनमा अपाङ्गताको मुद्दालाई स्पष्ट रूपमा देखाउनुहोस् । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले समुदायमा अनुभव गर्ने अवरोध र सामना गर्ने संयन्त्रमा विशेष ध्यान केन्द्रित गर्नुहोस् । अवरोध कम गर्न र अवरोधको सामान गर्ने संयन्त्रलाई गर्ने सहयोग पुर्याउने खालका कार्य

८. तथ्यलाई प्रस्तुत गर्ने - क १.२.८

सबैका लागि पहुँचयुक्त हुने ढाँचामा लेखाजोखाबाट प्राप्त तथ्यलाई समुदायमा प्रस्तुत गर्नुहोस् । लेखाजोखाको मूल्याङ्कनमा पनि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहभागी गराउनुहोस् ।

VCA र PASSA गर्दा सुरूमा र अन्त्यमा पेश गरिएका प्रश्नहरू समुदायको अपाङ्गतालाई हेर्ने दृष्टिकोणमा कुनै परिवर्तन आएको छ कि भनेर मापन गर्ने उपकरण हुनसक्छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जोखिमको अवस्था लेखाजोखा गर्दा सेल्टर र बसोबाससँग वा भौतिक पहुँचसँग असम्बन्धित सवालहरू पनि पत्ता लगाउनुहुनेछ । यस्ता सवालहरूको पनि फलोअप गर्न, सम्बोधन गर्न र प्रेषण सेवा दिन तयार रहनुहोस् ।

क.१.२. घटना अध्ययन

भारतको उडिसा राज्यमा बंगालको खाडी क्षेत्र सामुन्द्रिक आँधी र बाढीको कारणले जोखिमको अवस्थामा छ । यस क्षेत्रमा विपद् सेल्टरमा गरिएको पहुँचसम्बन्धी लेखापरीक्षणमा ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनलले VCA, पूर्वतयारी योजना निर्माण र विपद्का अवस्थाको नक्कली अभ्यास (Mock Drills) मा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई धेरै मात्रामा वेवास्ता गरिएको तथा यस्ता काममा उनीहरूले योगदान गर्न सक्छन् भन्ने बारेमा कसैको पनि सोच नरहेको तथ्य पत्ता लगायो ।

अक्टुवर सन् २०११ मा भद्राक जिल्लाको नउगाउँमा कम्युनिटी साइक्लोन सेल्टर म्यानेजमेन्ट एण्ड मेन्टिनेन्स कमिटीको समेतको संलग्नतामा VCA गरिएको थियो ।

सामुदायिक कार्यकर्ताहरूले अपाङ्गता भएका व्यक्ति र तिनका परिवारहरूलाई घरघरमै गएर परियोजनाका बारेमा बताए । पहिलोपटक अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सहभागिताको लागि उनीहरूलाई CSMMC द्वारा औपचारिक निमन्त्रणा दिइयो जसले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई यस प्रक्रियामा समावेश हुन निकै उत्साहित गर्‍यो ।

VCA को अभ्यास गरी अन्य व्यक्तिहरू लगायत अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूबाट पनि पर्याप्त सुझावहरू सङ्कलन गरियो । यसमा सहजकर्ताहरूले देख्नमा समस्या हुने व्यक्तिहरूको लागि चम्किलो रङ्ग र वस्तुहरू प्रयोग गरे । किनकी उनीहरूले यसलाई हेर्न र अनुभूत गर्न सकून तथा यसैगरी सुन्नमा समस्या हुनेहरूका लागि ठूलो आवाजमा छलफल सञ्चालन गरे । यसबाट विपद्बाट समुदायमा रहेका विविध समूहहरू कसरी प्रभावित हुने रहेछन् भन्नेबारेमा समुदायले उपयोगी जानकारी हासिल गरे ।

साभार : Disability Inclusive Community Based Disaster Risk Management: A toolkit for practice in South Asia, Handicap International (2012).

Footnotes Section

[५]Several of these recommendations have been inspired by the Handicap International publication Disability Inclusive Community Based Disaster Risk Management: A toolkit for practice in South Asia (2012).

[६]One example is the Washington Group’s short set of 6 questions on disability: http://www.cdc.gov/nchs/washington_group/wg_questions.htm

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क.१.३. लक्षित पूर्वचेतावनी प्रणाली र सुरक्षित स्थानमा लैजाने

राष्ट्रिय सोसाइटीले पूर्व सूचना/चेतावनी प्रणाली लगायत प्रतिकार्यलाई सक्रिय गराउन प्रयोग गर्ने योजना गरेका सबै प्रक्रिया अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि पहुँचमा हुनुपर्छ ।

समावेशी पूर्व चेतावनी/सूचना प्रणालीले विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका सञ्चारसम्बन्धी आवश्यकतालाई ध्यान पुर्‍याउने गर्दछ । पूर्व सूचना सन्देशहरूमा काम गर्नको लागि यसले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको क्षमतालाई पनि विचार पुर्‍याउँछ । [७]

VCA/PASSA र अवरोध, सेवामा पहुँच र समुदायमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको क्षमताको बारेमा गरेको घरधुरी सर्भेक्षणका तथ्यलाई उल्लेख गर्नुहोस् ।

१. समावेशी योजना - क १.३.१

पूर्व चेतावनी/सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन र योजना बनाउने जिम्मेवार समूहमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू पनि संलग्न छन् भन्ने सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

२. सक्रिय सहभागिता - क१.३.२

जोखिमको अनुगमन गर्दा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहभागी गराउनुहोस् । जस्तै : वर्षा र पानीको तह मापन गर्ने वा रेडियोका रिपोर्टहरू सुन्ने ।

३. चेतावनी सन्देशमा पहुँच - क १.३.३

उपलब्ध सूचना माध्यमहरूको समीक्षा गर्नुहोस् । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग उनीहरूले उपयुक्त ठान्ने सञ्चार साधनका बारेमा छलफल गरी सूचनामा पहुँच बढाउनुहोस् । (हेर्नुहोस् ग१.१)

४. सुरक्षित स्थानमा लैजाने योजना - क १.३.४

हरेक व्यक्तिको गणना गर्न समुदाय र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको संस्थाहरूसँग सञ्चारको एउटा शृङ्खला स्थापित गर्नुहोस् । सहयोगको आवश्यकता पर्ने व्यक्तिहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने योजना बनाउनुहोस् ।

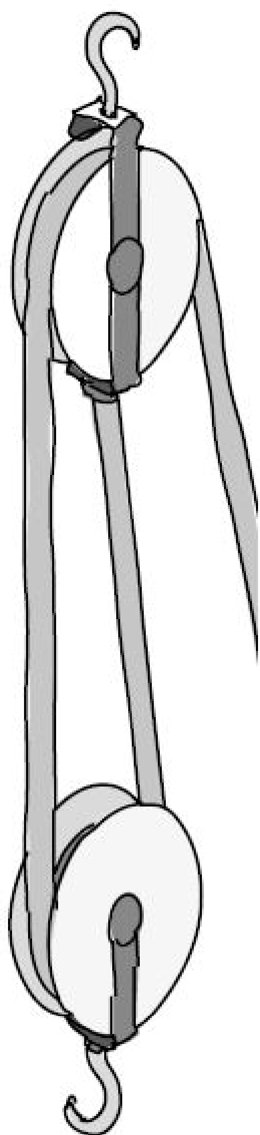
उदाहरणको लागि श्रवण समस्या हुने व्यक्तिले घरदैलोमै गएर दिइने बोलीरहीत सन्देश (जस्तैः दृश्य सङ्केत) लिनसक्छन् । आवागमनमा समस्या हुने व्यक्तिले स्थानीय उद्धार टोलीका सदस्यहरूबाट प्राथमिकताका आधारमा सुरक्षित स्थानमा सार्ने सहयोग प्राप्त गर्न सक्छन् ।

५. तालिम - क १.३.५

कसरी पूर्व चेतावनी\सूचना प्रणालीले काम गर्छ, चेतावनी सङ्केत भनेका के हुन् र के कस्ता कामहरू गर्नुपर्छ ? भन्ने विषयमा दिइने तालिममा अपाङ्गता भएका व्यक्ति, उनीहरूलाई हेरचाह गर्ने व्यक्ति र परिवारका सदस्यलाई संलग्न गरिन्छ भन्ने सुनिश्चित गर्नुपर्दछ ।

६. समावेशी सिमुलेसन अभ्यास - क १.३.६

विपद्सम्बन्धी सिमुलेसन अभ्यासहरू र ड्रिलहरूमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई पनि सहभागी गराउनुहोस् । सबैलाई प्रभावित वा विपद्बाट पीडित व्यक्तिको भूमिकामा मात्र नभएर विभिन्न प्रकारका भूमिका निर्वाह गर्ने अवसर दिनुहोस् ।

खास गरी बाढीको जोखिम भएको क्षेत्रमा मानिसहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने योजनामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू एकठाउँबाट अर्को ठाँउमा कसरी आवागमन गर्छन् भन्ने कुरामा ध्यान दिनुपर्छ । केही अवस्थामा, जहाँ खम्बा गाडेर परम्परागत सेल्टरहरू बनाइन्छ, आवागमनमा समस्या हुने अपाङ्गता भएका व्यक्तिका लागि कुनै संरचना छोडन वा प्रवेश गर्न घिर्नी प्रणालीको उपयोग गरिन्छ ।

क.१.३. घटना अध्ययन

विपद्को अवस्थामा महत्वपूर्ण सूचना प्रायः श्रब्य माध्यमबाट प्रदान गरिन्छ । जापानमा सन् २०११ को मार्चमा आएको विनाशकारी भूकम्प र सुनामी पश्चात रेडियो प्रशारण तथा सवारी साधनमा लाउडस्पीकर राखेर प्रभावित जनतामा सूचना पुर्‍याइएको थियो ।

बहिरा व्यक्तिहरूलाई सुन्नमा समस्या हुन्थ्यो र यसरी दिइएका सूचना उनीहरूका लागि पहुँचमा भएनन् । त्यस्तो बेला यसबारेमा बताइदिन र हेरचाह गर्ने व्यक्ति भएनन् भने बौद्धिक अपाङ्गता भएका मानिसहरू यो अवसरबाट बञ्चित हुन्थे । आवागमनमा कठिनाइ हुने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू भौतिक अवरोधको कारणले सहयोगको अभावमा सूचनामा भनेअनुसार गर्न असमर्थ भए । विकिरणको खतराको कारणले पनि मानिसहरूलाई घरभित्रै झ्यालढोका बन्द गरेर बसिरहन बाध्य बनायो जसका कारण उनीहरूले आवाजबाट दिइएका सूचनाहरू सुन्न सकेनन् ।

विपद्को तुरून्त पश्चात PLUS Voice नामक एउटा निजी कम्पनीले भिडियोफोन वा स्मार्टफोनमार्फत ईवेट, मियागी र फुकुसीमा भन्ने स्थानमा बसोबास गर्नेहरूका लागि निःशुल्क साङ्केतिक भाषा सेवा प्रदान गर्यो । यस दूरसञ्चार सहयोगको माध्यमबाट सुन्न समस्या हुने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सूचना र विपद्सम्बन्धी चेतावनीमा पहुँच पुर्‍याउन नयाँ तरिका उपयोग गरियो ।

Footnotes Section

[७]For more detail, see the Community Early Warning System: Guiding Principles by IFRC, e.g. Guiding Principle 12: Target and reach disadvantaged and vulnerable groups (http://www.ifrc.org/PageFiles/103323/1227800-IFRCCEWS-Guiding-Principles-EN.pdf)

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क.१.४. पहुँचयुक्त आकस्मिक इभ्याकुएसन सेल्टर

अमेरिकी अपाङ्गतासम्बन्धी ऐन : “ विपद् सेल्टरको लागि रूजु सूची”

“विपद् सेल्टरको उच्चस्तरको कार्ययोजनामा मुख्य रूपमा पर्याप्त खाना, पानी र ओढ्नेसहितका वस्तुको राम्रो भण्डारणला ्इ सुनिश्चित गर्नुपर्दछ । योजनामा यस्ता सेल्टरहरू अपाङ्गता भएका मानिसहरूका लागि पनि पहुँचयुक्त छन् भन्ने कुरा सुनिश्चित हुनुपर्दछ ।”

विपदमा बनाइने सेल्टरहरू विभिन्न रूपमा आउँछन् : केही अवस्थाहरूमा तिनीहरू पहिले नै कुनै खास प्रकारको खतरा जस्तै आँधीसँग लड्न सक्ने गरी बनाइन्छ र अन्य अवस्थामा ती विपद्का अवस्थामा मात्र विद्यालय वा सामुदायिक केन्द्रहरू जस्ता साझा सेल्टरहरूमा परिणत गरिन्छन् । विनापहुँचका सेल्टरहरूले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संरक्षण, आत्मसम्मान र सहयोग पाउने अधिकारलाई अप्ठ्यारोमा पार्छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी महासन्धिकाअनुसार विद्यालय र सार्वजनिक भवनहरूमा पहुँच पुर्याउने कुरा पूर्वतयारीका उपायमात्र भन्दा केही माथिको कुरा हो । (अनुसूची ३ हेर्नुहोस्)

१. सेल्टर नक्शाङ्कन गर्नुहोस् - क१.४.१

विपद्का अवस्थामा मानिसहरूलाई सुरक्षित राख्न बनाइएका सेल्टरहरूका लागि पहिचान

गरिएका सुविधाको नक्शाङ्कन गर्नुहोस् ।

सामान्यतया स्थायी अनुकूलता सार्वजनिक भवनहरूका लागि सिफारिस गरिन्छ । यस्तो सम्भव छैन भने विपद्का अवस्थामा अस्थायी समाधानको बारेमा पनि विचार गर्नुहोस् । (जस्तैः यताउता लैजान सकिने र्‍याम्प र शौचालय)

२. अवरोधहरू पहिचान गर्नुहोस् - क१.४.२

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सामना गर्ने अवरोध पहिचान गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूलाई संलग्न गराएर भ्रमण गर्नुहोस् ।

३. पहुँच बनाउने - क१.४.३

मानिसलाई सुरक्षित स्थानमा राख्न बनाइएका सेल्टरहरूलाई आवश्यक उपाय अपनाइ पहुँचयुक्त बनाउनुहोस् (ख.२.३ हेर्नुहोस्) । बाँकीको लागि उपयुक्त बैकल्पिक उपाय अपनाउनुहोस् ।

बाढीको जोखिम भएका क्षेत्रमा भूइँतला सुरक्षित छ कि छैन विचार गर्नुहोस् । छैन भने माथिल्लो तहमा अवरोधमुक्त पहुँच जरूरी हुन्छ ।

४. आरक्षित स्थान - क१.४.४

आवागमनमा समस्या हुने र दृष्टिसम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि अवरोधमुक्त हुनेगरी अलग्गै शौचालय तथा सरसफाइ सुविधासहित भूइँतलामा स्थान आरक्षित गर्नुहोस् ।

५. जगेडा - क१.४.५

आकस्मिक सेल्टरहरूमा सहायक सामग्रीको जगेडा गर्नुहोस् । जस्तैः आकस्मिक ह्वीलचियर, बैसाखी, हिँड्न प्रयोग गरिने फ्रेम, सेतोछडी, यताउता लैजान सकिने शौचालय । यस्ता वस्तुको छनौटको लागि स्थानीय अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थासँग परामर्श गर्नुहोस् ।

६. सूचना केन्द्र - क१.४.६

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहयोग र सूचना उपलब्ध गराउन सूचना केन्द्रसम्बन्धी योजना बनाउनुहोस् (अपाङ्गता डेस्क, ख.१.१.१० हेर्नुहोस्) । समुदायलाई सचेत तुल्याउनुहोस् ।

७. स्थलगत भ्रमण - क१.४.७

पूर्वतयारीका बेला अपाङ्गता भएका व्यक्ति र उनीहरूको हेरचाह गर्नेहरूका लागि नजिकका सेल्टरहरूको भ्रमण गराउनुहोस् । यसबाट उनीहरूलाई अन्य स्थान र तिनीहरूको अवस्थाका बारेमा थाहा पाउन सहज हुनेछ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सेवा दिने सङ्घसंस्थाका परिसरलाई विपद्को बेलामा मानिसहरूलाई राख्ने सुरक्षित स्थानका रूपमा उपयोग गरिनुहुँदैन । बरू यसको सट्टा पूर्वतयारीमा वा आकस्मिक अवस्थाभर परिचालन गर्न त्यस्ता संस्थाहरूको क्षमता विकास कसरी गर्ने भन्ने विचार गर्नुपर्छ ।

क.१.४. अवस्था अध्ययन

सन् १९९१ मा आएको एउटा आँधीपश्चात अलेक्दिया (बंगलादेशको समुन्द्र किनारको एउटा गाउँ)मा आकस्मिक सेल्टर बनाइयो । यस आँधीले १० जना अपाङ्गता भएका व्यक्ति लगायत १२० जनाको ज्यान लिएको थियो ।

सन् २०११ मा ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनलले पहुँचसम्बन्धी लेखापरीक्षण गर्‍यो जसले सेल्टरहरू पहुँचमा नभएको देखियो । बाटोघाटो एकदमै हिलो थियो र सेल्टर राखिएको स्थलसम्म जाने ठाउँमा ह्वीलचियर प्रयोग गर्ने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि अवरोध थिए । भवनको भूइँ र पहिलो तलाको बीचमा कुनै र्‍याम्प थिएन । शौचालयका ढोका ह्वीलचियर प्रयोगकर्ताका लागि निकै साँघुरा थिए र भित्र कुनै समात्ने बार थिएनन् । स्वनिर्देशित हुनलाई कुनै सङ्केत राखिएको पाइएन र विजुलिबत्तीका स्विचहरू ह्वीलचियर प्रयोगकर्ताका लागि निकै अग्लो स्थानमा थिए ।

तथ्यहरूको आधारमा ह्याण्डिक्याप इन्टरनेशनल र यसको साझेदार योङ्ग पावर इन सोसियल एक्सनले प्रवेशद्वारमा रहेको अवरोध हटाउन भूइँतलासम्म पुग्न समात्ने बारसहितको र्‍याम्पको निर्माण गरे । शौचालयमा प्रवेश गर्ने ढोकाहरूलाई चौडा गरियो । शौचालय मेच, समात्ने बार र पहुँचसहितको पानी फ्लस गर्ने प्रणाली जडान गरियो ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई समावेश गर्ने साइक्लोन सेल्टर म्यानेजमेन्ट कमिटीले के उपाय लगाउँदा उपयुक्त हुन्छ भन्ने विषयमा निर्णय गर्न मद्दत गर्‍यो । पहिले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले यी सेल्टरहरूलाई वेवास्ता गरेका थिए अथवा पहुँचको अभावले अन्तिम समयमा मात्र उनीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा लगिएको थियो । नक्कली अभ्यास र यस परिवर्तनलाई हेर्नका लागि अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले गरेको भ्रमणले पनि जनचेतनामा अभिवृद्धि गर्न तथा विपद्को बेलामा सेल्टरको उपयोग गर्न आत्मविश्वासको विकास गर्न सहयोग गर्‍यो ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

खण्ड क. १ थप अध्ययन का लागी स्रोत

CBM (2012), Inclusion Made Easy: A quick program guide to disability in development. http://www.cbm.org/Inclusion-Made-Easy-329091.php

ECHO, HI (2009), Mainstreaming disability into disaster risk reduction: a training manual. http://preventionweb.net/go/24772

Handicap International (2012), Disability Inclusive Community Based Disaster Risk Management: A toolkit for practice in South Asia.http://disabilityindrr.org/resourcespage/

Nicaraguan Red Cross (2012), Inclusion of persons with disabilities in disaster preparedness and risk reduction.http://www.alnap.org/pool/files/disabilities-in-drr.pdf

VCA र PASSA को लागि

IFRC (2007), What is VCA? An introduction to vulnerability and capacity assessment. http://www.ifrc.org/Global/Publications/disasters/vca/whats-vca-en.pdf

IFRC (2007), How to do a VCA: A practical step-by-step guide for Red Cross Red Crescent staff and volunteers. http://www.ifrc.org/Global/Publications/disasters/vca/how-to-do-vca-en.pdf

IFRC (2007), VCA toolbox & reference sheets. http://www.ifrc.org/Global/Publications/disasters/vca/vca-toolbox-en.pdf

IFRC (2011), PASSA: Participatory Approach for Safe Shelter Awareness https://www.ifrc.org/PageFiles/95526/publications/305400-PASSA%20manual-EN-LR.pdf

पूर्व चेतावनी प्रणालीको लागि

IFRC (2012), Community Early Warning System: Guiding Principles. http://www.ifrc.org/PageFiles/103323/1227800-IFRC-CEWSGuiding-Principles-EN.pdf

IFRC (2013), Public awareness and public education for disaster risk reduction: a guide. http://www.ifrc.org/Global/Publications/disasters/reducing_risks/302200-Public-awareness-DDRguide-EN.pdf

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

रूजुसूची क१. पूर्वतयारी

विपद् जोखिम न्यूनीकरण गतिविधि वा पूर्वतयारीका सुरूदेखि नै अपाङ्गतालाई समावेश गराउँदै लगिएको छ ।

पहुँचयुक्त सेल्टर लगायत अपाङ्गताका सवालसँग सम्बन्धित संस्थागत अनुभव र क्षमता पर्याप्त बटुलिएको छ ।

पूर्वतयारीका गतिविधिमा राष्ट्रिय सोसाइटीहरू, अधिकारीहरू र अन्य सरोकारवालासँगै अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूलाई पनि प्रतिनिधित्व गराइएको छ ।

अपाङ्गताको परिप्रेक्ष्यबाट विद्यमान सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन योजनामा स्थानीय अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संस्थाहरूलाई पनि भाग लिन बोलाइएको छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई योजना निर्माणका कामहरूको बारेमा सूचित (पहुँचयुक्त बहुढाँचामा सूचनाहरू उपलब्ध गराइ)गरिन्छ र भाग लिन बोलाइन्छ ।

सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी पूर्वतयारी योजना निर्माणमा अपाङ्गताका सवालमा सार्वजनिक जनचेतना अभियान पनि समेटिएको छ ।

पहुँचसम्बन्धी राष्ट्रिय कानुन र निर्देशिकाहरू उपलब्ध छन् भने तिनलाई पूर्वतयारीको उपायको लागि सुरूवातको बिन्दुका रूपमा उपयोग गरिन्छ ।

लेखाजोखा उपकरण तथा फारामहरू अध्यावधिक गरिएका छन् र अपाङ्गतालाई समेटिएको

छ ।

स्थानीय अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई समुदायमा परिचालन गर्न र तथ्याङ्क सङ्कलन गर्न मद्दत गर्छन् ।

अपाङ्गताको सवालहरू VCA र PASSA का प्रतिवेदनहरूमा देखिने गरी प्रस्तुत गरिएका छन् र ती प्रतिवेदनहरू पहुँचसहितका ढाँचामा छन् ।

आकस्मिक अवस्थामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सूचना गर्ने, पत्ता लगाउने, सहयोग गर्ने जिम्मेवारी र तरिका पहिचान गरिएका छन् ।

चेतावनी पूर्व र सुरक्षित स्थानमा लैजाने विषयमा समुदायका सबै सदस्यहरू संलग्न छन् भन्ने सुनिश्चित गर्न सञ्चारको एउटा शृङ्खला स्थापित गरिएको छ ।

सुरक्षित स्थानमा बनाइएका आकस्मिक सेल्टरहरू र सुरक्षित स्थानमा लैजाने मार्गलाई तिनको पहुँचको स्तरअनुसार नक्शाङ्कन गरिएको छ ।

स्थायी वा अस्थायी सामाधान अपनाइ सेल्टरहरूलाई पहुँचयुक्त बनाउन तथा महिला र पुरूषलाई अलग्गै पहुँचका सुविधा दिने उपाय अपनाइएका छन् ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सुरक्षित स्थानमा बनाइएका सेल्टर, ती सेल्टर रहेको ठाउँ र यसको लेआउटको बारेमा परिचित छन् । सुरक्षित स्थानमा सार्ने अभ्यासमा सहभागी भएका छन् ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क.२ आकस्मिक प्रतिकार्य

साभार : स्वास्थ्यको लागि अपाङ्गता र आकस्मिक जोखिम व्यवस्थापन

"अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले अक्सर आकस्मिकताको अवस्था पूर्व, त्यसको अवधिभर र त्यसको धेरैपछिसम्म उपयुक्त [...] सेल्टरहरूमा उनीहरूको पहुँचलाई अवरूद्ध पार्ने अवरोधको सामना गर्छन् । सेल्टर र बसोबास व्यवस्था अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि पहुँचमा छन् भनी सुनिश्चित गर्न उपयुक्त डिजाइन र योजना बनाउनु आवश्यक छ" CBM, IFRC, IOM, UNICEF, UNISDR, WHO (2013)

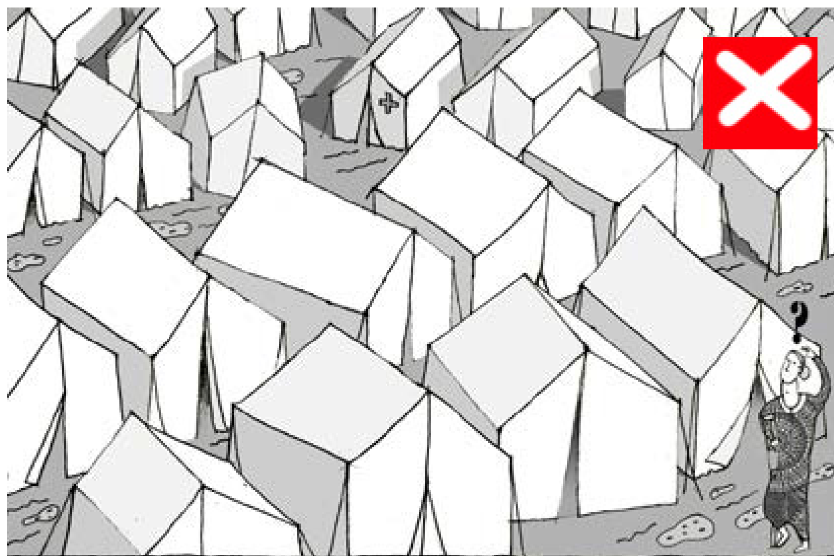
प्राकृतिक विपद्ले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अवस्थासँग सामना गर्ने सक्ने संयन्त्रलाई बाधा गर्ने नयाँ अवरोध सिर्जना गर्छ । पूर्वतयारी समावेशी भएन भने र प्रतिकार्यसँग सम्बन्धित क्रियाकलापले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई लक्षित गर्न सकेन भने उनीहरूमाथि जोखिम तथा खतराको तहमा बृद्धि हुनेछ ।

सेल्टर सबैको लागि आधारभूत आवश्यकता हो । आकस्मिक सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित क्रियाकलापमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई लक्षित गर्दा विपद्बाट प्रभावित सबै जनसंख्यालाई बचाउन महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह हुन्छ । यस खण्डमा प्रस्तुत तलका अध्यायले यसलाई कसरी हासिल गर्ने भनी आवश्यक सिफारिस गर्नेछ ।

यस अध्यायमा समावेश गरिएका विषयवस्तु

- क.२.१ आकस्मिकसम्बन्धी समन्वयमा अपाङ्गतासम्बन्धी जनचेतना ।
- क.२.२ आकस्मिकसम्बन्धी आवश्यकताको लेखाजोखा ।
- क.२.३ आकस्मिक सेल्टर र बसोबास सहयोग ।

Images showing Good and Bad Practice

आकस्मिक अवस्थामा सूचना र सेवाको सीमित पहुँच नै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सामना गरिरहेका मुख्य अवरोधमध्ये हुन् ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क.२.१ आकस्मिकता समन्वयमा अपाङ्गतासम्बन्धी जनचेतना

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि आकस्मिक अवस्थामा केही गम्भीर परिणाम हुन्छ । नयाँ भौतिक अवरोध सिर्जना हुन्छ र सहयोग गर्ने सञ्जालहरू अवरूद्ध हुन्छन् । सबैका लागि र खास गरेर दृष्टिसम्बन्धी समस्या भएका व्यक्तिहरूलाई सूचनामा पहुँच कठिन हुन्छ । राहत सेवामा अक्सर अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई ध्यान दिइएको हुँदैन । उनीहरू आधारभूत आवश्यकताका लागि संघर्ष गर्छन् र बाह्य सहयोगमा बढी निर्भर रहन्छन् ।

समन्वय संयन्त्रले अपाङ्गता सम्बन्धित योजना र कामको लागि भेटघाट तथा छलफल गर्न विभिन्न क्षेत्रका व्यक्तिहरूलाई सक्रिय गराउँछ । यस्तो संयन्त्रको प्रकार आकस्मिकताको स्थान र स्तरमा निर्भर गर्छ ।

ठूलो स्तरमा भएको आकस्मिकताको अवस्थामा धेरै कार्यकर्ताहरूका अपाङ्गताका सवालमा विभिन्न जिम्मेवारी हुनसक्छन् । यसका लागि स्पष्ट सेवा, सर्तसहित अन्तरक्षेत्रीय अपाङ्गता समन्वय समूह स्थापना गरिनुपर्छ ।

१. समग्र स्थिति (Overview) - क २.१.१

उपलब्ध सूचनाको स्रोतलाई उपयोग गरी आकस्मिकको स्तर र प्रकारको बारेमा एउटा समग्र दृश्य प्राप्त गर्नुहोस् (जस्तै प्रत्यक्षदर्शीका भनाइ, फोन सम्पर्क, सञ्चार माध्यमका रिपोर्टहरू, भूउपग्रहका तस्विरहरू)

२. मुख्य सूचनादाता - क २.१ .२

मुख्य सरोकारवाला अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थासँग सम्पर्क स्थापित गर्नुहोस् । अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था छैनन् भने अपाङ्गताको बारेमा सूचना दिने अरू सूचनादाता पहिचान गर्नुहोस् ।

३. अपाङ्गतासम्बन्धी तथ्याङ्क - क २.१.३

प्रभावित क्षेत्रमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क लिने पहल गर्नुहोस् । विपद्भन्दा पहिले अपाङ्गतासम्बन्धी कुनै तथ्याङ्क छैन भने अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थासँग मिलेर लेखाजोखाको एउटा अङ्ग बनाउनुहोस् । अपाङ्गता समन्वय समूह वा सम्पर्क सूत्रमार्फत सूचना प्रवाह गर्नुहोस् । सूचनालाई सुरक्षित तरिकाले भण्डारण गर्नुहोस् ।

मानिसहरू उनीहरूका सूचनालाई तथ्याङ्क बैंकमा राख्न मञ्जुर छन् कि छैनन् भनी सोध्नुहोस् र यसलाई अध्यावधिक राखिन्छ भन्ने सुनिश्चित गर्नुहोस् । कुन कुन सूचनामा कसको कसको पहुँच हुनसक्छ भन्ने कुरा र सूचनाको दुरूपयोग नहुने कुरा सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

६. तालिम - क २.१.६

कर्मचारी एवं स्वयंसेवकलाई व्यवहारिक उदाहरणसहित अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई कसरी सहयोग गर्ने तथा सेल्टर र बसोबासमा पहुँचको वातावरण बनाउने बारेमा तालिम दिनुहोस्।

सानो स्तरको आकस्मिकताको अवस्थामा प्राय: गरेर विभिन्न जिम्मेवार क्षेत्र र व्यक्तिहरूको जिम्मेवारीमा अपाङ्गता एकीकृत अंगको रूपमा नै रहन्छ । यसको लागि हरेक क्षेत्रमा र क्लष्टरमा अपाङ्गता सम्पर्क सूत्र स्थापना गरिनुपर्छ । [१]

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सन्दर्भमा पूर्वतयारीको बारेमा राम्ररी बुझ्नुहोस् । केही देशहरूमा अपाङ्गतासम्बन्धी जिम्मेवारी स्वास्थ्य मन्त्रालयमा रहन्छ भने केहीमा समाजकल्याण मन्त्रालयमा ।

एकदमै सही सूचना प्राप्त नभएसम्मका लागि प्रभावित कुल जनसंख्याको १५ प्रतिशत मानिस अपाङ्गता भएका व्यक्ति छन् भन्ने मान्नुहोस्[२] र यसलाई विपद् राहत आकस्मिक कोष (DREF) तथा विभिन्न अपिल, प्रतिकार्य रणनीति र बजेटमा ध्यान दिनुहोस् ।

४. प्रतिच्छेदन - क २.१.४

सबै क्षेत्रको बृहत् र जनमुखी प्रतिकार्य होस् भन्ने सुनिश्चित गर्न अपाङ्गता सम्पर्क सूत्र र अन्य प्रसङ्गलाई सँगै जोड्नुहोस् (जस्तै लैङ्गिक, उमेर, प्रभावित मानिसप्रतिको जवाफदेही) ।

५. समन्वय बैठक - क २.१.५

सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन समन्वय बैठकका एजेण्डामा अपाङ्गताको सवाल राख्नुहोस् र प्राविधिक निर्देशनसम्बन्धी दस्तावेजमा पहुँचसहितका डिजाइनका मापदण्ड समावेश गर्नुहोस् । अपाङ्गता समन्वय समूह तथा सम्पर्क सूत्रलाई पनि बैठकमा बोलाउनुहोस् र सुझावहरू लिनुहोस् ।

७. प्रेषण सेवा - क २.१.७

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संस्था, सरकार र अन्य संस्थाहरूसँग मिलेर कसले के काम कसरी कहाँ र कहिले गर्नसक्छन् भन्ने कुरा राम्रोसँग नक्शाङ्कन गरेर प्रभावकारी प्रेषण प्रणाली निर्माण गर्नुहोस् ।

क.२.१. घटना अध्ययन

सन् २०१३ को अन्त्यतिर फिलिपिन्समा हाइयान नाम गरेको सामुद्रिक आँधी आयो । आकस्मिक प्रतिकार्यको एउटा हिस्साको रूपमा प्रोटेक्सन क्लष्टरअन्तर्गत अपाङ्गता र ज्येष्ठ नागरिक कार्यदल गठन गरियो ।

विपद्बाट प्रभावित अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको प्रारम्भिक प्रतिवेदन अपूर्ण थिए । अपाङ्गता र ज्येष्ठ नागरिक कार्यदलको पहिलो काम भनेको तथ्याङ्क सङ्कलन सामजस्यपूर्ण र उमेर लिङ्ग तथा अपाङ्गताअनुसार वर्गीकरण भएको सुनिश्चित गर्नु थियो । प्रेषण सेवाको लागि मार्ग निर्धारण गर्न स्वास्थ्य क्लष्टरसँगको साझेदारीमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि सेवाको नक्शाङ्कन गरियो ।

अपाङ्गता र ज्येष्ठ नागरिक कार्यदलको अर्को लक्ष मूलधारका संस्थाहरूका कामहरूमा अपाङ्गतालाई समावेश गराउन उनीहरूको क्षमता विकास गर्नु हो । यसअन्तर्गत तालिम र प्राविधिक सहयोग पर्छ । विभिन्न क्लष्टरहरूका रणनीतिक प्रतिकार्य योजनामा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र ज्येष्ठ नागरिकहरूको समावेशीकरणसँग सम्बन्धित सूचकहरूलाई पनि समावेश गरियो ।

सोही प्रकारको अवधारणा अन्य क्षेत्रहरूमा पनि परीक्षण गरियो । खास गरेर पाकिस्तानमा जहाँ सन् २०१० को बाढीपश्चात अपाङ्गता र ज्येष्ठ नागरिक कार्यदल यसका सदस्यको रूपमा अरू १० वटा संस्थाहरू (राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय) भए [३]।

Footnotes Section

[१]साभार : CBM, IFRC, IOM, UNICEF, UNISDR, WHO: Guidance Note

on Disability and Emergency Risk Management for Health (2013)

[२]UN World Health Organization (WHO): World Report on Disability (2011)

[३]A report and resource book from the ADTF in Pakistan was published in 2011. See http://www.cbm.org/article/downloads/54741/ADTF_Report.pdf

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क. २.२आकस्मिक आवश्यकता मूल्याङ्कनमा समावेशीकरण

"द्रुत लेखाजोखा गर्दा आकस्मिकताको सुरूकै अवस्थामा नै कार्यक्रममा पर्याप्त प्रभाव पार्न सकिने गरी अपाङ्गतासम्बन्धी विस्तृत सूचना सङ्कलन नगरिएको हुनसक्छ । वास्तवमा अपाङ्गतासम्बन्धी प्राय: लेखाजोखा धेरै हप्ता लगाएर र अझ विपद् देखापरेको केही महिनासम्म नै गर्ने गरिन्छ ।" CBM, IFRC, IOM, UNICEF, UNISDR, WHO (2013)"

द्रुत लेखाजोखामा अपाङ्गताको समावेशीकरणसम्बन्धी प्रश्नावली समावेश गर्दा यसले अपाङ्गता भएका व्यक्तिका आवश्यकता कसरी पहिचान गर्ने र त्यसलाई कसरी सम्बोधन गर्ने भन्ने बुझाइमा सुधार गर्न मद्दत गर्छ ।

अपाङ्गता समावेशी आकस्मिक आवश्यकता मूल्याङ्कनको योजना निर्माण र कार्यान्वयनको लागि तल केही चरणको उल्लेख गरिन्छ जुन सेल्टर र बसोबाससँग केन्द्रित छ । यस पछाडिका पानाहरूमा हामी द्रुत लेखाजोखासँग सम्बन्धित सिफारिसमा केन्द्रित हुनेछौँ । अपाङ्गता समावेशी विस्तृत र निरन्तर लेखाजोखालाई [४] क.३.२. मा समेटिएको छ ।

१. तालिम - क २.२.१

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सम्बोधन गर्न लेखाजोखासम्बन्धी कर्मचारीहरूलाई अपाङ्गताको सवालमा छिटोछरितो तालिम [५] दिनुहोस् ।

२. अपाङ्गतासम्बन्धी तथ्याङ्क - क२.२.२

विपदभन्दा पहिला गरिएको कुनै Vulnerability Capacity Assessment (VCA)लगायत माध्यामिक स्तरको तथ्याङ्कको समीक्षामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूलाई संलग्न गराउनुहोस् ।

३. लेखाजोखा उपकरण - क २.२.३

प्रश्नावली र लेखाजोखा उपकरणलाई अपाङ्गता समावेशी बनाउनुहोस् । बहु क्षेत्रीय लेखाजोखामा, सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित अवरोधका बारेमा प्रश्नहरू थप्नुहोस् । हेर्नुहोस् क.२.२.३ ।

सुरूवातको अवस्थामा आई. एफ. आर. सी. को "Guidelines for assessment in emergencies 2008" लाई उपयोग गर्नुहोस् र अपाङ्गतालाई कसरी राम्ररी एकीकृत गर्ने भन्ने बारेमा ध्यान दिनुहोस् ।

- अपाङ्गतामा अनुभव भएकाहरूलाई समावेश गरेर लेखाजोखा कार्यदल बनाउने ।
- विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग समूहमा अन्तर्वार्ता लिने वा सम्भव भएन भने स्थानीय अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाका मुख्य सूचनादातासँग अन्तर्वार्ता लिने ।
- विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि दैनिक समयतालिका बनाउने ।
- सेल्टर र आवासमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि भौतिक पहुँचलाई समावेश गर्न रूजु सूचीलाई विस्तार गर्ने ।

४. अपाङ्गता सूचनादाता - क २.२.४

समुदायस्तरको लेखाजोखामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू र उनीहरूका संस्थालाई समावेश गराउने कुरा सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

प्रत्यक्षदर्शीलाई सोध्ने र अवलोकन गर्ने : प्रभावित क्षेत्रमा के अपाङ्गता व्यक्तिहरू देखिएका छन् ? यसले उपेक्षा वा समावेशीकरण दुवैको मात्रा कति छ भनेर जानकारी दिन्छ । को को अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू उपेक्षित भएका छन् उनीहरूलाई प्रतिनिधित्व गर्ने संस्थाहरूलाई सोध्नुहोस् ।

५. अवरोधको अनसंधान गर्ने - क२.२.५

पहुँचयुक्त सेल्टर र सेवाको अभावलाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई असर पार्ने

समस्याको रूपमा अनुसन्धान गर्नुहोस् । सहयोग गर्न सकिने व्यवस्थापन संयन्त्र पहिचान गर्नुहोस् ।

प्राप्त तथ्य सबैलाई बताउनुहोस् । बहु क्षेत्रीय लेखाजोखाले अपाङ्गताको सवाललाई पर्याप्त रूपमा सम्बोधन गर्न सकिएको छैन भने तपाइँले प्राप्त गर्नुभएको तथ्यलाई अपाङ्गता समावेशी संयुक्त रणनीति तयार गर्न उपयोग गर्नुहोस् ।

६. सेवामा पहुँच - क २.२.६

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सेवा पुर्याइरहेका संस्था वा संगठनहरूमा विपद्ले पारेको प्रभावको लेखाजोखा गर्नुहोस् (हेल्थ क्लष्टर, स्वास्थ्य मन्त्रालय वा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूबाट यस्तो सूची प्राप्त गर्नुहोस्) । तिनीहरूको सेवालाई पुन: सञ्चालन गर्न के सहयोग गर्नुपर्छ पत्ता लगाउनुहोस् ।

७. प्राप्त तथ्यको प्रस्तुती - क २.२.७

अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित आवश्यकतालाई जोड दिँदै प्राप्त तथ्यलाई समुदायमा पहुँचयुक्त ढाँचामा प्रस्तुत गर्ने कुरा सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

घटना अध्ययन क २.२

इन्डोनेसियाको जाभामा सन् २००६ मा गएको भूकम्पको बेला अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थालाई समावेश गरी राम्रो तयारी र संगठित तरिकाले गरिएको लेखाजोखाले आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पहिचान कसरी राम्रोसँग गर्न सकिन्छ भन्ने कुराको राम्रो उदाहरण प्रस्तुत भएको छ ।

भूकम्पको लगत्तै चारबटा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था र ह्याण्डिक्याप इन्टरनेशनलको बीचमा बैठक आयोजना गरियो । प्रभावित क्षेत्रलाई विभिन्न भागमा बाँडियो र समुदायको प्रणालीबद्ध नक्शाङ्कन सुरूवात गरियो । केही दिनपछि ती संस्थाहरूले ४००० भूकम्प प्रभावित र सहयोगको आवश्यकता रहेका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू पहिचान गरेका थिए । एक हप्तापछि त्यो संख्या ११००० पुगेको थियो ।

लेखाजोखा फारममा विपदको कारणले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू लगायत अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू पहिचान गर्ने प्रश्नावली समावेश गरिएको थियो । अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूले समुदायस्तरमा ह्याण्डीक्याप इन्टरनेशनलको सहयोगमा अपाङ्गता सम्पर्क सूत्र स्थापना गरे । अनुगमन गर्न तथ्याङ्क बैङ्क तयार गरियो र सङ्ख्या अध्यावधिक गरियो ।

Footnotes Section

[४] तीन प्रकारका लेखाजोखा (द्रुत, विस्तृत र निरन्तर)को लागि अरू थप थाहा पाउन Guidelines for assessment in emergencies, published by IFRC in 2008 अध्यन गर्नुहोस् ।

[५] यस दस्तावेजमा संलग्न तालिम सामग्री हेर्नुहोला ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क.२.३आकस्मिक सेल्टर र बसोबास सहयोग

समावेशी प्रतिकार्य रणनीति तथा द्रुत लेखाजोखा (हेर्नुहोस् क.२.१. र क.२.२)ले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई कसरी सेल्टर र बसोबास सहयोग गर्ने भन्ने बारेमा जानकारी दिन्छ ।

तल आकस्मिकताका अवस्थामा सेल्टर र बसोबास कार्यक्रममा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पहुँच र समावेशीकरणलाई सबल बनाउन प्राविधिक मापदण्ड तथा व्यावहारिक समाधान (हेर्नुहोस् खण्ड ख)सहित आवश्यक सिफारिस गरिएको छ ।

सुरक्षा र संरक्षणका सवाल, जीवन रक्षा सहयोग (Life Saving Aid)मा सामाजिक विभेद वा उपेक्षा लगायत अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सेल्टर र बसोबासको वातावरणभित्र सामना गर्नुपर्ने अवरोधका बारेमा राम्ररी बुझेर सुरूवात गर्नुहोस् ।

तपाईँको कार्यक्रममा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू मूलधारका राहत कार्यक्रममा सहभागी हुनसक्छन् भन्ने निश्चित गर्नुहोस् र सोही समयमा उनीहरूका विशेष आवश्यकतालाई पनि सम्बोधन गर्नुहोस् । सहयोग गर्ने सञ्जाललाई पुन:स्थापना गर्ने काम गर्नुहोस् र व्यक्तिगत व्यवस्थापन गर्ने संयन्त्र (Individual Coping Mechanism)लाई बलियो बनाउनुहोस् ।

१. समावेशी वितरण - क २.३.१

वितरण प्रणालीलाई समावेशी कसरी बनाउन सकिन्छ भन्ने बारेमा अपाङ्गता भएका व्यक्ति र उनीहरूका संस्थाहरूसँग परामर्श गर्नुहोस् । वितरण गर्ने ठाउँको छनौट, घरमै पुर्याइदिनुपर्ने व्यक्ति तथा यातायात सहयोगको बारेमा ध्यान पुर्याउनुहोस् (हेर्नुहोस् ख.३.१.१ र ख.३.१.६)

।

२. उपयुक्त वस्तु - क २.३.२

उपयुक्त आकस्मिक घरेलु र सेल्टरमा चाहिने सामग्रीका बारेमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूसँग छलफल गर्नुहोस् । यस्ता सामग्री अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि अझ पहुँचमा र उपयोगी बनाउन चाहिने थप कुरा तथा प्राविधिक सहयोग पहिचान गर्नुहोस् (हेर्नुहोस् ख.३.१.७ र ३.१.८, ख्.३.२ र ख.३.३) ।

३. हस्तक्षेपमा प्राथमिकता - क २.३.३

स्वत: स्फुर्तरूपमा गरिने बसोबासको व्यवस्थापनमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सुरक्षा र पहुँचको लागि (हेर्नुहोस् ख.१.२) सही हस्तक्षेप पहिचान गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था, शिविर व्यवस्थापक, अपाङ्गता भएका महिला तथा पुरूषलाई संलग्न गराउनुहोस् । नयाँ अस्थायी बसोबास र पहुँचको योजनामा भने सुरूदेखि नै संलग्न गराउनुपर्छ (हेर्नुहोस् ख.१.१) ।

४. परामर्श - क २.३.४

सेल्टर र बसोबासका लागि गरिने सहयोगमा उपयुक्त प्राथमिकता चयन गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग परामर्श गर्नुहोस् र विभिन्न विकल्पका फाइदा एवं बेफाइदाका बारेमा बुझ्नुहोस् ।

५. सेल्टरको विकल्प - क २.३.५

स्थानीयस्तरमा चलनचल्तीमा रहेका निर्माण तरिका, बजार लेखाजोखा र आकस्मिक आवश्यकता लेखाजोखा (हेर्नुहोस् क.२.२) (निर्माण सामग्रीको उपलब्धता र बजारको पहुँच)का आधारमा सेल्टरका उपयुक्त विकल्प निर्धारण गर्नुहोस् ।

सेल्टर र बसोबासको अवधारणामा लचकता अपनाउनुहोस् । सहभागीमूलक अवधारणाका आधारमा योजना निर्माण, डिजाइनको बेला अपाङ्गता भएका व्यक्तिका आवश्यकतालाई समेट्नुहोस् । आवश्यक परेको खण्डमा व्यक्तिगत सहयोग उपलब्ध गराउन सक्ने विशेषज्ञ संस्थाहरूलाई संलग्न गराउनुहोस् ।

६. सेल्टर सहयोग - क २.३.६

हाल रहेकै स्थानमा सेल्टरमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पहुँच बढाएर सहयोग गर्नुहोस् वा

प्राथमिकताका आधारमा वैकल्पिक सेल्टरको समाधानको खोजी गर्नुहोस् । जस्तैः भाडामा घर वा होस्टेल । (हेर्नुहोस् ग.२.१ र ग.२.२)

७. सूचनामा पहुँच - क २.३.७

बहु पहुँच भएका ढाँचामा सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी सूचना उपलब्ध गराउनुहोस् (हेर्नुहोस् ग.१.१) । योग्यताका सर्त र गुनासो गर्ने संयन्त्रमा कसरी पहुँच पुर्याउन सकिन्छ भन्ने स्पष्टसँग सञ्चार गरिनुपर्छ । यसको लागि सुझाव लिन अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूलाई सोध्नुहोस् ।

८. अनुगमन - क २.३.८

सेल्टर र बसोबास सहयोग उपयुक्त एवं उपयोगी छन् कि छैनन् भनेर थाहा पाउन गरिने अनुगमनका गतिविधिमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई सहभागी गराउने कुरा सुनिश्चित गर्नुहोस् (हेर्नुहोस् ग.१.३) ।

अलि ठूला बसोबासमा, सामुदायिक केन्द्र र सुरक्षित स्थानका लागि बनाइएका सेल्टरहरूमा अपाङ्गता डेस्क स्थापना गर्नुपर्छ (हेर्नुहोस ख१.१.११) । त्यहाँ तालिमप्राप्त कर्मचारीहरूले सूचना र सहयोग प्रवाह गर्नुपर्छ ।

सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी गतिविधिले सहयोग सञ्जाललाई बलियो बनाउनुपर्छ । त्यसलाई नष्ट र अवरोध गर्नु हुँदैन । प्राथमिकताको आधारमा स्थान अभाव, गोपनीयता र अपाङ्गता भएका व्यक्तिको संरक्षणलाई सम्बोधन गर्नुहोस् ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

खण्ड क.२ थप अध्यनका लागी स्रोत

- Handicap International, Guidance for Disability and Vulnerability Focal Points (in French): contact@handicap-international.org
- HelpAge International and Handicap International (2014), Hidden victims of the Syrian crisis: disabled, injured and older refugees. http://www.helpage.org/download/537207495fe87
- HelpAge International and IFRC (2012), Guidance on including older people in emergency shelter programmes. http://www.ifrc.org/PageFiles/95749/HelpAge-IFRC-Shelter-Guidelines.pdf
- HelpAge International (2012), Ensuring inclusion of older people in initial emergency needs assessments. http://www.helpage.org/what-we-do/emergencies/ensuring-inclusion-of-older-people-in-initialemergency-needs-assessments/
- IFRC (2008), Guidelines for assessment in emergencies.http://www.ifrc.org/Global/Publications/disasters/guidelines/guidelines-emergency.pdf
- Sphere Project (2011), Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Disaster Response. Shelter

and NFI standards. http://www.refworld.org/docid/4ed8ae592.html
- UNHCR and Handicap International (2011), Need to know guidance 1: Working with persons with disabilities in forced displacement. http://www.unhcr.org/4ec3c81c9.html
- WHO et al (2013), Guidance Note on Disability and Emergency Risk Management for Health. http://www.cbm.org/article/downloads/54741/Guidance_Note_on_Disability_and_Emergency_Risk_Management_for_H

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

आकस्मिक प्रतिकार्य रूजुसुची

आकस्मिकताको स्तर र प्रकार निर्धारण गरिएको छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था र अन्य अपाङ्गतासम्बन्धी सूचनादातासँग सम्पर्क स्थापना गरिएको छ ।

स्थानीय अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरू समुदायमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको पहिचान गर्ने काममा र प्रारम्भिक लेखाजोखामा मुख्य सूचनादाताको भूमिकामा संलग्न छन् ।

सेल्टर र बसोबास समन्वय संयन्त्रले योजना र निर्णय प्रक्रियामा सक्रियरूपमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई समावेश गर्छन् ।

सेल्टर र बसोबास सहयोगका लागि प्राथमिकता छुट्याउन तथा विभिन्न विकल्पका फाइदा र बेफाइदा पहिचान गर्ने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग परामर्श लिइन्छ ।

अपाङ्गता समावेशी बहुक्षेत्रीय लेखाजोखा स्थापित गर्न र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि समन्वयात्मक प्रतिकार्य रणनीति विकास गर्न अन्य क्षेत्रसँग सम्पर्क स्थापित गरिएको छ ।

लेखाजोखा उपकरण र प्रश्नावली अपाङ्गतामैत्री छन् र अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थासँगको साझेदारीमा बनाइएका छन् ।

सबै उमेरका केटाकेटी, महिला तथा पुरूषका विद्यमान सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी आवश्यकताका साथै राहत एवं सेवामा पहुँच पुग्न नदिने अवरोध पहिचान गरिएका छन् ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सेवा नक्शाङ्कन भएका छन् । सेल्टर र बसोबासभन्दा बाहेकका आवश्यकताको लागि प्रेषण प्रणाली स्थापना गरिएको छ ।

लेखाजोखाबाट प्राप्त तथ्य सबै समुदायलाई पहुँचयुक्त ढाँचामा थाहा दिइएको छ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी आवश्यकतामा जोड दिइएको छ ।

कर्मचारी र स्वयमसेवकलाई आकस्मिकताको अवस्थामा सेल्टर बसोबाससँग जोडिएका अपाङ्गताको सवालमा तालिम र सूचना दिइएको छ ।

अस्थायी सेल्टर र बसोबासमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि सुरक्षा तथा पहुँचमा सुधार ल्याउने उपाय कार्यान्वयन गरिएका छन् ।

सूचना तथा प्राविधिक मार्गदर्शन बहु र पहुँचयुक्त ढाँचामा उपलब्ध छन् । यसका लागि अपाङ्गता सम्पर्क सूत्र वा समन्वय समूहसँग छलफल गरिएको छ ।

वितरण गरिएका आकस्मिक सेल्टर र घरमा दैनिक प्रयोगमा चाहिने सामग्रीहरू अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि उपयोगी एवं पहुँचयुक्त छन् । आवश्यक पर्नेहरूका लागि सहयोग सेवा प्रदान गरिएका छन् ।

भाडामा लिएका वा कसैले उपलब्ध गराएका सेल्टरहरूमा सेवा आवश्यक पर्ने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि अवरोध न्यून गर्न सहयोग उपलब्ध छ ।

अनुगमन र पृष्ठपोषण संयन्त्र अपाङ्गता समावेशी छन् ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क.३ शीघ्र पुन:प्राप्ति (Early Recovery)

शीघ्र पुन:प्राप्ति (early recovery)को चरणमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सेल्टर र बसोबासको समाधानमा बलियो प्रभाव रहनुपर्छ । तर यसका आधारहरू भने पूर्वतयारी र आकस्मिक प्रतिकार्यमा बनेका हुन्छन् ।

यस अध्यायमा संलग्न विषयवस्तु

क ३.१ शीघ्र पुन:प्राप्ति समन्वयमा अपाङ्गतासम्बन्धी जनचेतना

क ३.२ विपद्पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखामा समावेशीकरण

क ३.३ शीघ्र पुन:प्राप्ति सेल्टर र बसोबास सहयोग

पूर्वतयारी र आकस्मिक प्रतिकार्यका परिणामहरू

अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूको सक्रिय संलग्नता र स्थानीय सञ्जालहरूको स्थापना (हेर्नुहोस् क.१.१ र क २.१.) ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू पहिचान गरिन्छन् र लेखाजोखामा समावेश गरिन्छन् (हेर्नुहोस् क१.२ र क२.२) ।

पहुँचका लागि प्रतिबद्ध लगानी र परियोजना प्रस्तावनामा समावेशीकरणको लागि सूचकहरू (क२.१) ।

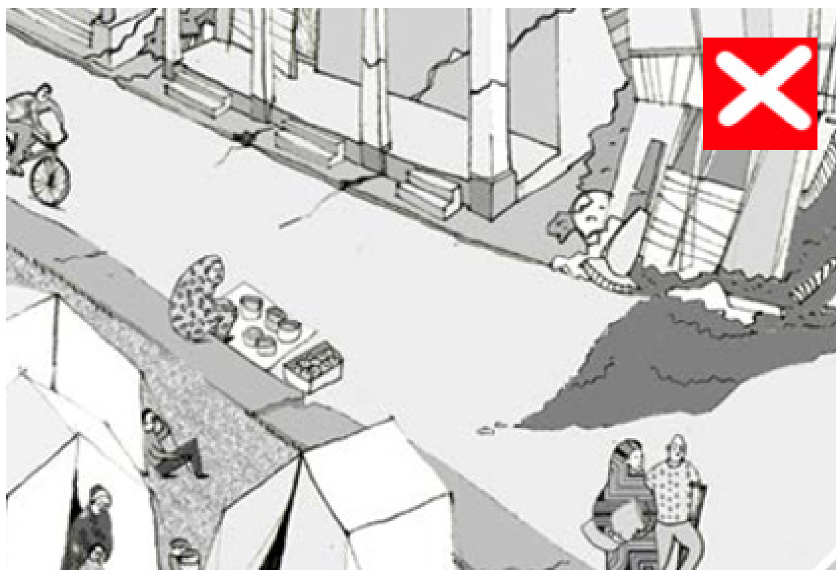
शीघ्र पुन:प्राप्तिको समयमा अपाङ्गता समावेशीकरणको प्रभाव

शीघ्र पुन:प्राप्तिको योजनामा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था र अपाङ्गताको सवाल बढी महत्वपूर्ण हुन्छ (हेर्नुहोस् क.३.१) ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिका आवश्यकताको बारेमा राम्रो सुझबुझ र एकदमै सुसूचित निर्णयहरू (हेर्नुहोस् क३.२) ।

शीघ्र पुन:प्राप्तिको कार्यान्वयनमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको उच्च पहुँच र सहभागिता ।

Images showing Good and Bad Practice

संकट पश्चात थुप्रै अवरोध लामो समयसम्म रहँदा अझ सुरक्षित र पहुँचयुक्त बनाउन पुन:निर्माण एउटा अवसर हुनेछ ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क. ३.१ शीघ्र पुनःप्राप्ति समन्वयमा अपाङ्गतासम्बन्धी जनचेतना

जनकेन्द्रित मानवीय प्रतिकार्य : हाते पुस्तिका (Sphere Handbook: People-centered humanitarian response)

[…] प्रतिकार्यको बेला विपद् प्रभावित मानिसहरूको निर्णय शक्ति र कार्यक्रमको स्वामित्वमा प्रगतिशील रूपमा बृद्धि हुन्छ । (मुख्य मापदण्ड १, पृष्ठ ५६)

शीघ्र पुनःप्राप्तिको चरण अपाङ्गताको सवालमा केन्द्रित हुनाले दीर्घकालमा पहुँचको वातावरण बनाउन ठूलो प्रभाव पर्छ । अवरोधमुक्त वातावरणको डिजाइनमा सुरूवातमा लाग्ने सामान्य लागतपछि लाग्ने लागतको तुलनामा निकै कम हुन्छ ।[१]

सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी हस्तक्षेपले आगामी वर्षहरूमा बनाइने भौतिक वातावरणको लागि आकार दिन्छ । अवरोधमुक्त वातावरण अपाङ्गता भएका व्यक्तिको पुनःप्राप्तिको लागि पनि अत्यावश्यक छ ।

१. राष्ट्रिय मार्गदर्शन - क३.१.१

सम्बन्धित अधिकारीहरूसँग सम्पर्क गर्ने र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको समावेशीकरणका लागि बनेका नीति र मापदण्डका बारेमा सोध्नुहोस् । सबै पुनःप्राप्ति र पुनःनिर्माणसँग सम्बन्धित क्रियाकलापमा पहुँच भएका डिजाइनका लागि पैरवी गर्नुहोस् ।

पहुँच पुर्याउनु विलासपूर्ण काम होइन, तर यो आवश्यक मापदण्ड हो । यसले प्रभावित समुदायका सबै सदस्यहरूलाई सेल्टर, सरसफाइ सुविधा, वितरण, सहयोग, सेवा र अन्य सार्वजनिक भौतिक संरचना लगायत आर्थिक सहयोग तथा सेवामा समान पहुँच प्रदान गर्छ ।

तपाईंको देश अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारसम्बन्धी महासन्धिको पक्षराष्ट्र हो कि होइन थाहा पाउनुहोस् । हो भने धारा ९, ११ र ३२ मा उल्लेखित राज्यका दायित्वहरूलाई उल्लेख गर्नुहोस् । (हेर्नुहोस् अनुसूची ३, पृष्ठ १५७)

२. अपाङ्गता सञ्जाल - क ३.१.२

अपाङ्गता समावेशीकरणको लागि स्थानीय सञ्जाललाई बलियो बनाउनुहोस् । आकस्मिकताको अवस्थामा सक्रिय नभएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थालाई परिचालन गर्नुहोस् ।

स्थानीय सरोकारवालाले शीघ्र पुनःप्राप्तिका कार्यमा नेतृत्व प्रदान गर्नुपर्छ । क्लष्टर (प्रायः अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूले नेतृत्व गरेका)बाट अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका संस्था समेत समावेश भएका संयन्त्रलाई हस्तान्तरण गर्ने योजना बनाउनुहोस् ।

३. प्रतिकार्यको मूल्याङ्कन गर्ने - क ३.१.३

सेल्टर र बसोबासका कार्ययोजना तथा प्रतिकार्य रणनीतिलाई अपाङ्गताको परिप्रेक्ष्यबाट अध्ययन गर्नुहोस् । आवश्यकता मूल्याङ्कनमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सन्दर्भ उल्लेख गरे नगरेको हेर्नुहोस् (हेर्नुहोस् ग१.३) ।

४.रणनीति पुनरावलोकन गर्ने - क३.१.४

सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी रणनीति तथा प्राविधिक मार्गदर्शनलाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूसँग गरिएको छलफल एवं आकस्मिक राहत गतिविधि तथा तिनको अपाङ्ता भएका व्यक्तिहरूमा परेको प्रभावको अनुगमन एवं मूल्याङ्कनका आधारमा पुनरावलोकन र अध्यावधिक गर्नुहोस् ।

विपद राहत आकस्मिक कोष (DREF), आकस्मिक अपिल (EA), समन्वयात्मक अपिल प्रक्रिया (CAP)ले शीघ्र पुनःप्राप्तिको बेलामा गरिने सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी गतिविधिको बारेमा जानकारी दिन्छ । मूलधारका परियोजनाहरूमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका निकायहरूको सहभागिता प्रवर्द्धन गर्दा दुईमार्गी धारणाको (Twin-track Approach)

आवश्यकता पर्दछ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको लागि मानवीय आर्थिक लगानी (Humanitarian financing for persons with disabilities)

"सन् २०१० र २०११ CAP र Flash Appeals अन्तर्गत पेस गरिएका ६ हजार ३ परियोजना मध्ये ९८ परियोजनाले कम्तिमा एउटा क्रियाकलाप अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई लक्षित गरेको थियो र तीमध्ये ४३ वटामा लगानी गरिएको थियो [२] ।"

सेल्टर क्लष्टर लगायत विभिन्न माध्यहरूबाट सिकेका राम्रा पाठ तथा राम्रा अभ्यासहरूको अभिलेख राख्नुहोस् र यो अरूमा आदानप्रदान गर्नुहोस् ।

घटना अध्ययन क३.१

हाइटीमा सन् २०१० मा गएको भूकम्पपश्चात शीघ्र पुन:प्राप्तिको एउटा हिस्साको रूपमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिको समावेशीकरणसम्बन्धी राज्यका सचिवको कार्यालय (BSEIPH)ले पहुँचमा क्षमता र सचेतना अभिवृद्धि गर्ने प्रक्रिया सुरू गर्यो । सीबीएमले यस प्रक्रियामा आफ्नो विज्ञताको योगदान गर्यो जसले हाइटी सरकारको स्वीकृति प्राप्त गर्यो ।

विश्विद्यालयस्तरको तालिममार्फत निर्माण पेशाकर्मीहरू पहिलो लक्षित समूह थिए । विभिन्न आर्किटेक्ट र इन्जिनियरहरू उनीहरुका डिजाइनहरूमा पहुँच भएका ढाँचा समावेश गर्न चाहन्थे ।

दोस्रो लक्षित समूह भनेको अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाका सदस्यहरू थिए जसले पहुँचसम्बन्धी लेखापरीक्षण (Accessibility Audit) कसरी गर्ने भन्ने बारेमा तालिम लिए ।

आय आर्जन बाहेक पहुँच लेखापरीक्षणलाई पहुँचसम्बन्धी सवालमा ध्यानाकर्षण गराउने उपकरणका रूपमा पनि उपयोग गर्न सकिन्छ । तालिमको परिणामस्वरूप अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाका सदस्यहरू पनि भवनका डिजाइनका समाधान र विभिन्न विकल्पका बारेमा निर्माण पेशाकर्मीहरूसँग कुराकानी तथा छलफल गर्न सक्षम भए ।

Footnotes Section

[१] Depending on the type of building, providing full access facilities from the outset costs an average additional 1.12 percent. (Vakis, R. 2006. Complementing Natural Disasters Management: The Role of

Social Protection. Social Protection Discussion Paper No 0543. Washington, DC. World Bank)

[२] HelpAge International and Handicap International (2012) A study of humanitarian financing for older people and people with disabilities (p.5)

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क ३.२ विपद् पश्चातको आवश्यकता लेखाजोखामा समावेशीकरण

अरू मानिसहरू जस्तै अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले पनि लेखाजोखा र परामर्शहरूमा समावेश हुन तथा सेल्टरका विभिन्न विकल्पहरूबाट छनौट गर्न उही अवसर पाउनुपर्छ ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू आकस्मिक अवस्थाबाट कसरी प्रभावित भएका छन् भनी बुझ्न तथा सेल्टर र बसोबासमा प्राथमिकता एवं छनौटका लागि शीघ्र पुनःप्राप्तिको चरणमा विस्तृत र निरन्तर लेखाजोखा गर्न सक्षम हुनुहुनेछ ।

अध्याय ग१ मा तपाईंले बैठकहरू एवं कार्यक्रमहरूमा समावेशी सञ्चार र पहुँचका लागि सिफारिस पाउनुहुने छ । तीमध्येका धेरै सिफारिस क१.२ मा पनि मान्य हुन्छन् ।

१. तथ्याङ्क पुनरावलोकन - क ३.२.१

दर्ता अभिलेख र द्रुत लेखाजोखाबाट प्राप्त तथ्य लगायत माध्यमिक तहका तथ्याङ्कको विस्तृत पुनरावलोकन गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था र अपाङ्गता सम्पर्क सूत्रहरूलाई संलग्न गराउनुहोस् । सूचनाको जानकारी गराउन अपाङ्गता भएका व्यक्ति र राष्ट्रिय अधिकारीहरूलाई बोलाउने गर्नुहोस् ।

२. लेखाजोखाको नक्शाङ्कन - क३.२.२

आउने समयमा गर्नुपर्ने लेखाजोखाको पहिचान गर्नुहोस् । जस्तैः विपद् पश्चातको आवश्यकता मुल्याङ्कन (PDNA) अपाङ्गताको सवाल समावेश भएको सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

अपाङ्गता भएका विरामीहरू र नयाँ अपाङ्गता हुनसक्ने सम्भावना भएका भनी पहिचान गरिएका घाइतेहरू लेखाजोखामा समावेश गरिएका छन् भन्ने सुनिश्चित गर्न अस्पताल र स्वास्थ्य सेवा प्रदायकसँग सम्पर्क गर्नुहोस् । व्यक्तिगत फलोअप र प्रेषण सेवाको लागि तथा यसैगरी डिस्चार्ज भैसकेपछि चाहिने सेल्टर बसोबास सहयोगको लागि योजना बनाउनुहोस् ।

३. प्रश्नावली - क३.२.३

विस्तृत लेखाजोखा फारम अपाङ्गता समावेशी हुनेगरी र विभिन्न सेल्टर बसोबाससम्बन्धी अवरोध पहिचान गर्न पुनरावलोकन गर्नुहोस् ।

४. तालिम - क३.२.४

लेखाजोखासँग सम्बन्धित कर्मचारीहरूलाई तालिम दिनुहोस् । आवश्यक परेको खण्डमा इन्द्रीयसम्बन्धी अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग सञ्चार गर्ने विज्ञता र सीप भएका कर्मचारी एवं स्वयंसेवक भर्ना गर्ने तथा उनीहरूलाई पनि लेखाजोखामा समावेश गराउनुहोस् ।

आकस्मिक चरणमाभन्दा शीघ्र पुनःप्राप्ति र पूर्वतयारीको बेलामा तालिम बढी सघन तरिकाले लैजान सकिन्छ । (हेर्नुहोस् क२.२.१)

५. साझेदारलाई संलग्न गराउने - क३.२.५

सूचना संकलन गर्न र त्यसलाई आधिकारिकता दिन अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था तथा अपाङ्गता सम्बन्धी विशेषज्ञहरूलाई लेखाजोखाको साझेदारका रूपमा संलग्न गराउनुहोस् ।

६. लेखाजोखा उपकरण - क३.२.६

लेखाजोखा उपकरण अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि समावेशी हुन्छ भन्ने र प्राप्त तथ्यङ्क उमेर, लिङ्ग तथा अपाङ्गताको प्रकार अनुसार वर्गीकरण गरिन्छ भन्ने सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

७. फर्कँदाका अवरोध - क३.२.७

सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित अवरोधलाई बुझ्ने, तर विस्थापित भएका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई पुनः आफ्नो थलोमा फर्कन रोक्ने अवरोधको पनि पहिचान गर्नुहोस् ।

८. प्राप्त तथ्यलाई प्रस्तुत गर्ने - क३.२.८

लेखाजोखाका प्राप्त तथ्यलाई बहु पहुँचयुक्त ढाँचामा प्रस्तुत गरिएको छ तथा यसले अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित आवश्यकतालाई जोड दिएको छ भन्ने सुनिश्चित गर्नुहोस् ।

९. फलोअपको छलफल - क३.२.९

प्राप्त तथ्यको बारेमा तथा सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित सहयोगका सम्भावित विकल्पको बारेमा छलफल गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्था, राष्ट्रियस्तरका अधिकारीहरू र समुदायका प्रतिनिधिहरूलाई बोलाउनुहोस् ।

घटना अध्ययन (क३.२)

पाकिस्तानमा विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग काम गर्ने संस्था हो STEP जसको उद्देश्य क्षमता विकास र पैरवीको माध्यमबाट अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सशक्तिकरण गर्नु हो । STEP ले सन् २००५ मा आएको भूकम्प, २००९ को IDP संकट र २०१० को विनाशकारी बाढीको बेला आकस्मिक प्रतिकार्यमा भाग लिएको थियो ।

अपाङ्गतासम्बन्धी सूचना तथा स्रोत केन्द्र (IRCD) सन् २००५ मा स्थापना भएको थियो र साइट सेभरसँगको साझेदारीमा सन् २०१० मा पुनः सक्रिय भएको थियो । STEP को अनलाइन पोर्टलमार्फत नौसेरा र चारसदा जिल्लामा बाढी प्रभावित अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क सङ्कलन गरियो र यसलाई पाकिस्तानको रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीको संकट केन्द्रसँग सम्बन्ध स्थापित गरियो ।

STEP ले ४८० जना रेडक्रिसेन्ट स्वयंसेवकलाई आकस्मिक अवस्थामा र पुन:प्राप्ति सञ्चालन (Recovery Operation)मा अपाङ्गतालाई कसरी समावेश गर्ने भन्ने विषयमा तालिम प्रदान गर्‍यो । लेखाजोखा फारामहरू पुनरावलोकन गरिए र अपाङ्गता भएका व्यक्तिका आवश्यकताका बारेमा प्रश्नहरू समावेश गरिए ।

तालिम पश्चात पाकिस्तान रेडक्रिसेन्ट सोसाइटीद्वारा १०८ जना अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई उद्धार गरियो र पहुँच भएका सेल्टर उपलब्ध गराइयो । सेवा र सहयोग प्रदानकर्तालाई सजिलो होस् भनी त्यस्ता सेल्टहरूमा रातो झण्डा प्रयोग गरिएको थियो ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू बस्ने सेल्टरहरूमा झण्डा नै उपयोग गर्नुपर्छ भनी सिफारिस गरिएको होइन, तर यसको सट्टामा एउटा निश्चित ठेगाना प्रणाली उपयोग गर्नुहोस् र सेवा प्रदायकलाई सूचना उपलब्ध गराउनुहोस् । (हेर्नुहोस् ख१.१.९)

१ उदाहरणको लागि स्थानीय साङ्केतिक भाषा, यो व्यापक रूपमा प्रयोग गर्नेगरिएको छ भनेमात्र ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

क. ३.३ शीघ्र पुनःप्राप्ति सेल्टर र बसोबास सहयोग

शीघ्र पुनःप्राप्ति चरणमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई योजनाबद्ध बसोबासको डिजाइन र लेआउट लगायत सेल्टर र बसोबाससम्बन्धी गतिविधिमा प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न गरिनुपर्छ ।

शीघ्र पुनःप्राप्तिका लागि सेल्टर रणनीति प्रायः अझ राम्रो र सुरक्षित बनाउने तथा विपद्अघिको तुलनामा मापदण्डमा सुधार गर्ने अवसरमा आधारित हुन्छन् । यस अवधारणाको एउटा अभिन्न अङ्ग पहुँच हो ।

समय बित्दै जाँदा सेल्टर र बसोबासका लागि सङ्क्रमणकालीन सेल्टर, पुनर्वास, र आफ्नो पुरानै थलोमा फिर्ता हुने लगायतका अरू थप विकल्प खुला हुनेछन् । अन्य मानिससँगै अपाङ्गता भएकाहरू पनि प्राथमिकतासाथ आफ्नो पुरानो थलोमा फर्कन ध्यान दिनेछन् ।

यस अध्यायमा शीघ्र पुनःप्राप्ति चरणमा कसरी विभिन्न सेल्टर समाधानहरू उपलब्ध गराउने र तिनलाई अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि पहुँच बनाउने भन्नेबारेमा सिफारिस गरिएका छन् । यहाँ गरिएका सिफारिस कार्यसञ्चालनसँग र प्राविधिक मापदण्डको लागि खण्ड ‘ख’ सँग सम्बन्धित छन् ।

१. अवरोधरहीत ढाँचा - क ३.३.१

सबै सेल्टर र बसोबासका डिजाइनमा पहुँचसम्बन्धी मापदण्डमा ध्यान दिनुहोस् । समयअनुसार

आवश्यकता परिवर्तन हुन्छन् । बालबालिका ठूला हुन्छन् । मानिसहरू बृद्ध हुन्छन् । र, अवरोधरहीत डिजाइनले सबैलाई फाइदा पुर्‍याउँछ ।

अध्याय ख१ मा भू-संरचना, बाटो, निकास, पार गर्ने ठाउँ, सेवा र सुविधा रहने स्थान लगायत बसोबासका डिजाइनका मापदण्ड संलग्न छन् ।

अध्याय ख२ पहुँच भएका सेल्टरको लागि र्‍याम्प, ढोकाको चौडाई, ढोकाको समात्ने, समात्ने बार र अन्य मापदण्डको सिफारिस गरेको छ ।

२. परामर्श - क३.३.२

सेल्टर र बसोबास सहयोगका प्राथमिकताको बारेमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग परामर्श गर्नुहोस् । अपाङ्गता भएका बालबालिका र उनीहरूका अभिभावकलाई पीरमर्कामा समावेश गर्नुहोस् । विभिन्न विकल्पका फाइदा र वेफाइदाका बारेमा राम्ररी बुझ्नुहोस् । पहुँचसम्बन्धी विशेष आवश्यकता पहिचान गर्नुहोस् ।

समात्ने बार, शौचालयको शौच गर्न बस्ने स्थान, झ्याल र ढोकाको खुल्ला भाग, प्रकाशको व्यवस्था र पहुँचसहितका घरायसी सामग्रीमा पनि त्यत्तिकै मात्रामा ध्यान दिइनुपर्छ, तर यसका लागि व्यक्तिका आवश्यकता र उपलब्ध सामग्रीको आधारमा रचनात्मक समाधानलाई पर्याप्त स्थान दिइनुपर्छ ।

३. प्रेषण - क ३.३.३

WASH, स्वास्थ्य वा संरक्षण जस्ता अन्य क्षेत्रसँग साझेदारी स्थापित गर्नुहोस् । सेल्टर र बसोबासको क्षेत्रभन्दा बाहिरका आवश्यकता पहिचान गरेपछि सम्बन्धित ठाउँमा प्रेषण गर्नुहोस् ।

४. सेल्टर मार्गदर्शन - क३.३.४

निर्माणका लागि बनाइएका राष्ट्रिय मापदण्ड र सेल्टर क्लष्टर निर्देशिकाको पालना गर्नुहोस् ।

५. डिजाइनको निर्णय - क३.३.५

सेल्टर र बसोबास डिजाइनसँग जोडिएका पहुँचसम्बन्धी मापदण्ड पहिचान गर्नुहोस् । ती मापदण्डलाई सुरूदेखि ध्यान दिइएको छ भन्ने सुनिश्चित गर्नुहोस् । यसमा सम्बन्धित क्षेत्रको भूस्थिति र सेवासम्मको दूरी पनि संलग्न हुनसक्छ, तर अवरोधरहीत प्रवेशमार्ग, ढोकाको चौडाइ, झ्यालको उचाइ वा आन्तरिक संगठन पनि पर्छन् ।

६. निर्माण कार्य - क३.३.६

व्यक्तिगत सेल्टर निर्माण तथा समुदाय सुधार (तलको घटना अध्ययन हेर्नुहोस् र थप सिफारिसको लागि अध्याय ग३ हेर्नुहोस्) दुवै गतिविधिमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई संलग्न गर्ने प्रयास गर्नुहोस् । यसले आय आर्जनसम्बन्धी कार्यमा योगदान पुर्रयाउन सक्छ र नकारात्मक सोचलाई पनि चुनौति दिन्छ ।

७. प्राविधिक सहयोग - क३.३.७

सेल्टरहरूको मर्मत सम्भार र स्तरोन्नति सुनिश्चित गर्न अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई प्राविधिक सहयोग (स्वयंसेवक र श्रमिकसहित) प्रदान गर्नुहोस् । त्यसको फलोअप गर्नुहोस् ।

८. सूचनामा पहुँच - क३.३.८

सेवा र सामुदायिक गतिविधिमा कसरी पहुँच पुर्याउन सकिन्छ भन्ने बारेमा पहुँचसहितका ढाँचामा सूचना उपलब्ध गराउनुहोस् (हेर्नुहोस् क३.२.७) । जोखिम न्यूनीकरण गर्न र उपेक्षाबाट बचाउन (हेर्नुहोस् क.१) विभिन्न उपाय कार्यान्वयन गर्नुहोस् ।

घटना अध्ययन (क३.३)

Differently Abled Persons Multi Purpose Cooperative नामक परियोजना सुरूवात गरियो जुन अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूले सञ्चालन गरेको विद्यालयका मेच र टेबुल बनाउने सहकारी हो । यो सहकारी मिन्डानानो, फिलिपिन्सको टापुस्थित सान फ्रान्सिस्को रहेको छ ।

सन् २०१२ को डिसेम्बरमा बोफा नाम गरेको सामुद्रिक आँधीले मिन्डानानोलाई आक्रमण गर्‍यो र १ लाख ७० हजार मानिसलाई विस्थापित गर्दै यसले व्यापक क्षति पुर्‍याएको थियो । SAFRA ADAP ले आफ्नो कार्यशालालाई “प्रिफेब्रिकेटेड सेल्टर” बनाउनको लागि उपयोग गर्‍यो र सीवीएमको सहयोगमा “इमरजेन्सी हाउजीङ लाइभ्लीहुड प्रोजेक्ट”को सुरूवात गर्‍यो ।

६० जना मानिसहरू काम गर्ने त्यस सहकारीले अपाङ्गता भएका व्यक्ति र जोखिममा रहेका समूह (जस्तैः परिवारको नेतृत्व गर्ने महिला तथा ज्येष्ठ नागरिक)का लागि ५० वटा सेल्टर बनाउनका लागि सामग्री तयार गर्‍यो । सेल्टरको पर्खाल बाँसको लचिलो फ्रेमलाई दुईपट्टीबाट बलियो सिमेन्टको प्यानलले च्यापेर बनाइयो । ती पर्खाललाई सेल्टर बनाइने स्थानमा ढुवानी गरियो र स्थानीय कामदारहरूको समूहले त्यसलाई जोडजाड गरेर सेल्टर निर्माण गरे ।

फिलिपिन्समा सन् २०१३ को अन्त्यतिर आएको हाइयान (योलान्डा) नाम गरेको सामुन्द्रिक

आँधी पश्चात सीबीएमले मिन्डानो परियोजनालाई भिसायासमा अनुकरण गर्न सकिन्छ कि भनी एकपटक भ्रमण गर्‍यो । SAFRA ADAP लाई समावेश गरेको अपाङ्गता भएका व्यक्तिका सहकारीहरूको राष्ट्रिय महासङ्घको पहिले नै प्रभावित क्षेत्रहरूमा तीनवटा शाखा थिए र त्यसैकारण यो परियोजनामा समावेश हुनसक्ने बलियो सम्भावना थियो ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

खण्ड क ३ थप अध्ययनका लागी स्रोत

IDDC (2008), Make Development Inclusive: Mainstreaming disability in development coordination.http://www.make-development-inclusive.org

GPDD (2010), Haiti: reconstruction for all - Toolkit for Long Term Recovery.http://capacity4dev.ec.europa.eu/disability-and-developmentnetwork/blog/haiti-toolkit-long-term-recovery-gpdd

HelpAge International and Handicap International (2012), A study of humanitarian financing for older people and people with disabilities. http://www.handicap-international.org.uk/Resources/Handicap%20International/PDF%20Documents/A%20study%20of%20humanitarian%20financing.pdf

Document Information

रेडक्रस सोसाइटी र रेड क्रिसेन्ट सोसाइटीहरूको अन्तर्राष्ट्रिय महासंघ

आकस्मिकताको अवस्थामा अपाङ्गता समावेशी सेल्टर र बसोबास व्यवस्थापन

रुजुसूची क. ३.३ शीघ्र पुनःप्राप्ति

शीघ्र पुनःप्राप्तिको समन्वयमा र पहुँचसम्बन्धी राष्ट्रिय नीति निर्माणमा राष्ट्रिय अधिकारीहरू र अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरू सहभागी भएका छन् ।

विनियोजित बजेट र विशिष्ट सूचकसहित सेल्टर र बसोबासको प्रस्तावमा अपाङ्गतालाई समावेश गराइएका छन् ।

प्रभावित क्षेत्रहरूमा तथ्याङ्कका बारेमा जानकारी गराउँदा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थाहरूलाई बोलाइन्छ र माध्यामिकस्तरका सूचनाको पुनरावलोकनमा सहभागी गराइन्छ ।

बहुक्षेत्रीय लेखाजोखामा अपाङ्गताका सवाल समावेश गरिन्छन् । जस्तै, विपद् पश्चातका आवश्यकता मूल्याङ्कन ।

लेखाजोखा गर्ने कार्यदलले अपाङ्गता विषयमा तालिम पाएको हुन्छ र नयाँ नियुक्त गरेर होस् वा अपाङ्गता भएका व्यक्तिका संस्थासँग साझेदारी गरेर होस् अपाङ्गतासम्बन्धी विज्ञहरूबाट सहयोग प्राप्त गरेको हुन्छ ।

लेखाजोखा फाराम अपाङ्गता समावेशी हुनेगरी, अवरोध पहिचान गर्न तथा सेल्टर र बसोबासमा प्राथमिकता दिनको लागि पुनरावलोकन गरिन्छ ।

सूचनादाताका रूपमा विभिन्न प्रकारका अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई समावेश गराइन्छ र लेखाजोखा गर्ने उपकरण अपाङ्गता समावेशी हुन्छन् ।

हाल बसिरहेको सेल्टरको अवस्था र आफ्नो वास्तविक समुदाय दुवैको अवस्थाको लेखाजोखा गरिन्छ । पुरानो थलोमा फर्कन रोक्ने अवरोध पहिचान गरिन्छ ।

लेखाजोखाबाट प्राप्त तथ्यलाई पहुँचको ढाँचामा प्रस्तुत गरिन्छ । सेल्टर र बसोबाससँग सम्बन्धित अपाङ्गता भएका व्यक्तिका आवश्यकतालाई जोड दिइन्छ ।

तथ्यका बारेमा समुदायलाई सुसूचित गर्न पहुँचसहितका बैठक आयोजना गरिन्छ । सेल्टर र बसोबासका लागि गरिने सम्बोधनमा विभिन्न विकल्पका बारेमा छलफल गरिन्छ ।

सेल्टर र बसोबासका प्राथमिकताका विषयमा सबै उमेर समूहका केटाकेटी, महिला तथा पुरूष अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूसँग परामर्श गरिन्छ । उनीहरू व्यक्तिगत सेल्टरको डिजाइनमा प्रभाव पार्न सक्षम हुन्छन् ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूका लागि सेल्टर राख्ने स्थान पहिचान गर्दा आवतजावत र सेवाको पहुँचलाई ध्यान दिइन्छ ।

अघिल्लो पृष्ठ पछिल्लो पृष्ठ